

50 ÉVES AZ MTM BAKONYI TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUMA

KUTASI CSABA

Magyar Természettudományi Múzeum Bakonyi Természettudományi Múzeuma,
H–8420 Zirc, Rákóczi tér 3–5., E-mail: kutasi.csaba@nhmus.hu

KUTASI, Cs.: *50 years of the Bakony Museum of the Hungarian Natural History Museum*

Abstract: The only museum of Hungary specializing in natural history in the countryside opened to public in 1972 in the former Cistercian monastery. Its core activity focuses on scientific research related to the Bakony Mts, alongside collecting, preserving and exhibiting natural objects. The museum's permanent exhibitions have been visited by 3 million people over the past 50 years. The collections include half a million registered objects. Almost 100 temporary exhibitions were organized, travelling exhibitions were presented at 130 locations during its history. The museum's specialists gave thousands of educational lectures. Scientific results were published in 38 museum yearbooks, 560 professional publications, and about 100 research reports.

Keywords: Bakony, collections, exhibitions, history, Natural History Museum, Zirc

Bevezetés

A Bakonyi Természettudományi Múzeum első két évtizedes története jól dokumentált, a múzeum első igazgatója, dr. Tóth Sándor rendszeresen hírt adott az intézményben történt változásokról, eredményekről (TÓTH 1973, 1982, 1982a, 1987, 1987a, 1991, 1992). Később ezek a híradások elmaradtak. Az ezt követő évek történéseit: az önállósodást, majd a tagintézménnyé válást egy összefoglaló cikkben követhetjük nyomon (PAPP et al. 2013). A múzeum közleményeiben az alapításától a 2018-ig terjedő időszak munkavállalóinak listája is megjelent (KUTASI 2018). Az utóbbi 10 év eseményeinek összefoglalása azonban még nem történt meg. Dolgozatomban összefoglalom az intézmény ötven éves történetét, kiemelt figyelmet fordítva az utolsó évtized eseményeire.

Előzmények

A múzeum története a XX. század elejére nyúlik vissza, gyűjteményei részben a Veszprémi vármegyei Múzeumból származnak és több mint 110 évesek. Az első geológiai anyagok 1905-re datálódnak, egy évvel később jelentős gyarapodás történt a természettudományi tárnál, ekkor ajándékozta Laczkó Dezső, az intézmény igazgatója a 8533 darabos kővületegyűjteményét a múzeumnak (KATONA & KESERŐ 2015). Az évek során egyéb természettudományos tárgyak is gyarapították a tárat, ilyen volt például Bordán István lepkész gyűjteménye az 1930-as évek elején.

Az állattani és növénytani anyagok a történelem viharaiiban részben megsemmisültek, másik részüket a múzeumhoz 1956-ban érkezett biológus végzettségű szakember, Papp Jenő mentette meg az utókornak (RÉZBÁNYAI 1979). Az ő nevéhez fűződik a múzeum természettudományi osztályának szisztematikus bővítése is, aki Éri István megyei múzeumigazgató támogatásával, az egykori Balaton-kutatás mintájára 1962-ben megszervezte „A Bakony természeti képe” kutatóprogramot.

A program fő célja a különböző szakterületen tevékenykedő külső munkatársak (tudományos kutatók, amatőrök) bevonása a Bakony természettudományos kutatásába. A begyűjtött anyagoknak a múzeumba kerülésével, szakcikkek megjelentetésével sokrétű és hatékony természettudományos feltáró munka vette kezdetét a Bakony területén. A kutatások során felhalmozódott nagy mennyiségű gyűjteményi anyag egyre inkább szükségessé tette az immár Bakonyi Múzeum Természettudományi Osztályának különköltöztetését. Ez az igény már 1963-ban megfogalmazódott, az új intézmény létesítési tervét végül 1969-ben dr. Papp Jenő készítette el (PAPP 2013, 2015). A Zircre telepítést a község Bakonyban elfoglalt központi helyzete mellett az indokolta, hogy a 70-es évek elején a régióban Zircen volt a legjelentősebb az idegenforgalom.

A Ciszterci Apátság épületében 1970-ben sikerült néhány helyiséget biztosítani a múzeum számára, így elkezdődhetett a költözés a Bakonyi Múzeum, a Tihanyi Múzeum és a Balaton Múzeum természettudományos anyagaiból. Dr. Papp Jenő 1969 végén megvált a veszprémi múzeumtól és a Magyar Természettudományi Múzeum munkatársa lett, ahol a gyilkosfülkészek (Braconidae) világspecialistájává képezte magát. A költözést és a tervek megvalósítását már dr. Tóth Sándor végezte, aki egyúttal az újonnan létrehozott intézmény első igazgatója is lett. Papp Jenővel együtt Balogh Márton botanikus is távozott, a korábbi természettudományi preparátor (Nagyné Vitéz Ágnes) pedig Veszprémben maradt és restaurátorként dolgozott tovább. Így a Zircre költözéssel kicserélődött a természettudományi osztály személyi állománya is.

A múzeumi célra kijelölt épületben már a Ciszterci Apátság is működtetett kiállítást, ahol többek között értékes éremgyűjteményt és képanyagot mutattak be, melyek a rend megszűnésével más múzeumokba kerültek. A Ciszterci Apátság második emeletén 1956 óta a Békefi Antal pedagógus által életre hívott kiállítás működött, amely – természettudományos tárgyakat is kiállítva – a bakonyi táj és Zirc környékének helytörténetét mutatta be. A Reguly Antal Tájmuzeum valójában kiállítóhely volt, amely kezdetben a helyi, majd a járási tanácshoz tartozott, végül a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság része lett. A Reguly Antalról szóló kiállítás anyaga átkerült a róla elnevezett könyvtárba, ahol kibővítve hozták létre 1964-ben az új emlékkiállítást. A megmaradt kiállítóhelyet a Bakonyi Természettudományi Múzeumhoz csatolták, dolgozóit (gondnok, teremőr) a múzeum foglalkoztatta tovább (TÓTH 1982).

Múzeum születik

A gondos előkészületek után a Ciszterci Apátság második emeletén 1972. május 17-én nyitotta meg kapuit a Bakonyi Természettudományi Múzeum (**1. ábra**). „A Bakony” című természetrajzi és néprajzi kiállítást dr. Kaszab Zoltán, a Magyar Természettudományi Múzeum főigazgatója nyitotta meg. Ezáltal létrejött hazánk első és azóta is egyetlen vidéki természettudományi szakmúzeuma.

1. ábra: A Zirci Ciszterci Apátság épülete (fotó: Kutasi Csaba)

Az új múzeum feladata a Bakony-hegység természettudományos kutatása, a gyűjtött anyag őrzése, tudományos feldolgozása, bemutatása, a tudományos eredmények ajánlása a környezet- és természetvédelemben. Gyűjtőterülete a természetföldrajzi értelemben vett Bakony-vidék, de összehasonlító céllal országos és külföldi anyagot is gyűjt.

A Bakonyi Természettudományi Múzeum első kiállítása még egy vegyes természetrajzi és néprajzi kiállítás volt. A tárlat egy része a Bakony földtörténetét mutatta be, időrendben ismertette a Bakony kialakulását, az egyes korokra jellemző kőzeteket és ősmaradványokat. Emellett helyet kapott a Bakony növénytakarója, rovarok és emlősök is bemutatásra kerültek, valamint vadászati és erdészeti bemutató színesítette a tárlatot. A környék néprajzából a betyárélet emlékei mellett szép bakonyi fafaragásokat és egy berendezett bakonyi szobát is bemutatott a kiállítás.

Az intézményben kezdetben heten dolgoztak, ebből két fő részfoglalkozású volt. Ekkor két muzeológus volt az intézményben, egy entomológus és egy gerinces zoológus, ez a létszám 1973-ban egy botanikussal bővült.

A Bakony-kutatás eredményei szakcikkek formájában a Veszprém Megyei Múzeumok Közleményeiben láttak napvilágot, később külön kötetben jelentek meg a természettudományos írások. Egyes csoportok monografikus összefoglalása 1964-től „*A Bakony természettudományi kutatásának eredményei*” (*Resultationes Investigationum Rerum Naturalium Montium Bakony*) című kötetekben kerültek kiadásra. A múzeum alapításakor már a 4. Bakony-kutató ankétot szervezték, ezek a konferenciák rendszeresen megrendezésre kerültek, a kutatási témákat minden évben kiadták és az ankétok anyagait is megjelentették (KUTASI 2012).

1977 novemberében a városi óvoda kiköltözött az első emeleti apáti lakosztályból, ahová eredetileg a természettudományi kiállítást tervezték, ezért a múzeum 1978-ban átadta a második emeleti helyiségeit a Reguly Antal Könyvtárnak és leköltözött az apáti lakosztályba. Itt készült el a múzeum „A Bakony természeti képe” című, tisztán természettudományos állandó kiállítása (2. ábra).

2. ábra: Részlet az azóta már átépített „Bakony természeti képe” c. állandó kiállításból (1982)
(fotó: Tóth Sándor)

Ekkor már 11 munkavállaló dolgozott a múzeumban: öt muzeológus, kettő preparátor, egy adminisztrátor, két teremőr és egy takarító. A múzeum az első emeletén levő helyiségek használatáért bérleti díjat fizetett a városhoz tartozó ipari szakmunkásképzőnek. Ez a bérleti szerződés csak akkor szűnt meg, amikor a szakiskola fenntartása is a Veszprém Megyei Önkormányzathoz került (1990). 1982-ben a múzeum önálló kiadványt alapított, ettől kezdve a múzeum évkönyvében, a *Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis*-ben (A Bakonyi Természettudományi Múzeum Közleményei) jelentek meg a Bakony-kutatás eredményei. Ebben az évben, Zirc fennállásának 800 éves évfordulójának tiszteletére konferenciát szervezett a múzeum „A Magas-Bakony kutatásának újabb eredményei” címmel.

Minisztériumi állásfoglalás javasolta, hogy az arborétum kezelése a természetvédelmi hivataltól – mivel egymás látnivalóit jól kiegészítik – a múzeumhoz kerüljön. Ehhez növelni kellett volna a múzeum személyi állományát és költségvetését, ezek hiánya miatt ez a terv nem valósulhatott meg. 1985-ben geológus is csatlakozott a múzeum szakembergárdájához, így az intézményben minden szakágnak lett specialistája. A Kárpát-medence és a világ ásványából 1990-ben készült el a ma is látható „A természet ékszerei” c. kiállítás.

Önállósodás

Az intézmény a megye 4. önálló múzeumaként, de a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság tagintézményeként jött létre. Az önállóság a pénzügyi és a munkáltatói jogkör terén nem érvényesült. A múzeum gazdálkodását a megyei tanács által biztosított keretből a megyei múzeumi igazgatóság szabályozta. A 80-as évek végén a múzeumi dolgozók körében megfogalmazódott az önállósodás gondolata, úgy vélték, hogy saját gazdálkodási és döntési jogkörrel hatékonyabban lehetne működtetni az intézményt. 1990-ben már konkrét tárgyalások folytak Zirc Város Tanácsa és a Veszprém megyei Múzeumi Igazgatóság között a Bakonyi Természettudományi Múzeumnak Zirc városához való kerülése ügyében. Ezek a tárgyalások nem vezettek eredményre. Mindamellett az is világossá vált, hogy a regionális intézmény további fejlődését a városhoz kerülés ellehetetlenítheti. Ezért felvetődött, hogy az intézmény, a hasonló helyzetben levő gyöngyösi Mátra Múzeummal együtt a Magyar Természettudományi Múzeum (MTM) tagintézménye legyen. Ezt a kérést 1990 szeptemberében dr. Matskási István az MTM főigazgatója a másik két intézmény vezetőjével közösen terjesztette elő a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Közgűjteményi Főosztályának vezetőjéhez írt levelében.

Végül a feszültségektől sem mentes, több éves huzavona után a múzeum 1992. január 1-én a Veszprém Megyei Önkormányzat önálló intézménye lett. A múzeum költségvetéséhez Zirc város önkormányzata hosszú távú támogatást ígért, évi fél millió forint formájában. Az alakuláskor még megkapott összeg a következő két évben ötvenezer forintra csökkent, majd megszűnt (FUTÓ 1995).

Ebben az évben a múzeum élén vezetőváltás is történt, Futó János geológus lett az új igazgató, aki két cikluson, 10 éven keresztül látta el ezt a feladatkört. Az önálló intézménynek teljes körű gazdasági ügyintézés is kellett végeznie, ezért egy gazdasági vezető alkalmazására is sor került.

A kiállítások megújításának munkálatai folytatódtak. A Bakony gombáit és kisméleseit bemutató tárlatot 1993. június 12-én dr. Matskási István, az MTM főigazgatója nyitotta meg. A Bakony növénytársulásait és rovarvilágát bemutató folyosó pedig egy évvel később készült el (**3. ábra**). 1995-ben a Bakony halait bemutató akvárium és a puhatestűeket ismertető dioráma is megvalósult. Pályázati és saját forrásból új elemekkel bővült a kiállítás, terrárium és trófeafal készült, folyamatosan épültek a Bakony madarait bemutató diorámák. 2002-ben Kasper Ágota lett az intézmény új igazgatója.

A Ciszterci Rend, amely már 1993-ban visszakapta az apátsági épület feletti tulajdonjogát, 2002-től jelentős összegű éves bérleti díjat kért az épületben működő múzeumtól, később pedig, 2007. december 31-ig bezárólag visszakérte az intézménynek helyet nyújtó apátsági épületrészt. A fenntartó Veszprém Megyei Önkormányzat a múzeum Zircen maradása mellett döntött és – részben az egyházi ingatlanok kárpótlásának keretéből – megvásárolta a zirci Reguly Antal Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola Rákóczi tér 3-5. sz. épületegyüttesének C (volt zárda épülete) és D egységét (volt Úttörőház) Zirc városától, majd felújíttatta azokat. Ezek az épületek a munkaszobák és a gyűjtemények elhelyezésére voltak elegendőek.

3. ábra: Ízelítő a tölgyesek rovarvilágából, az állandó kiállítás részlete
(fotó: Kutasi Csaba)

Ebben a bizonytalan időszakban is két új állandó kiállítással bővült a múzeum, jóllehet ezeket ideiglenesen az új épületben kellett elhelyezni. A „Jégkorszaki óriások a Bakonyban” című kiállítás 2007-ben, az új épület közművelődési termének szánt helyiségében nyílt meg (**4. ábra**). A könyvtári olvasóterem adott otthont a 2009-ben megnyitott „dr. Bativai-Schüle Imre János trófeagyűjteménye” című kiállításnak. A kiállítás címadója a múzeumnak ajándékozta értékes trófeagyűjteményét, a tárlat az általa adott anyagokból épült. Egy konzorciumban beadott KDOP pályázat egy új, 460 m² alapterületű természetrajzi múzeum építését irányozta elő a Reguly Múzeum udvarán, amivel a kiállítás elhelyezésének gondjai is megoldódtak volna, a pályázatot azonban elutasították.

2009 novemberében a Ciszterci Rend úgy döntött, hogy bérleti díj ellenében a múzeum kiállítása maradhat az Apátság épületében. A múzeum fenntartója 2020. december végéig bérbe is vette a kiállítás számára szükséges helyiségeket. Ezt követően az új épületben időlegesen elhelyezett tárlatok az Apátságba költöztek (**5. ábra**).

A múzeum alapfeladatai – a Bakony-vidék természeti értékeinek kutatása, bemutatása, gyűjtemények létrehozása – mindig is túlmutattak egy megye hatóterületén. Intézményünk 5 megye területén végzi a tevékenységét, ezek közül leghangsúlyosabban természetesen Veszprém megyében, hatóterületének a Bakony-Balaton régió felel meg.

Ezt a tényt és a múzeum széles körben kifejtett magas szintű szakmai tevékenységét elismerve, 2011. 03. 23-án a Nemzeti Erőforrás Minisztérium országos szakmúzeumi besorolást adott az eddig tematikus múzeumként működő intézménynek. Ebben az évben Kasper Ágota nyugdíjba vonult, a múzeum vezetésével dr. Kutasi Csabát bízták meg.

A megyei intézményrendszer átalakításával a múzeum 2012. január 1-től állami fenntartásba, a Veszprém Megyei Intézményfenntartó Központhoz került, ismét tematikus múzeumi besorolást kapott, majd október elsejétől az intézmény elvesztette önállóságát és három hónapra a Veszprém megyei múzeumi szervezet tagintézménye lett. A tervek szerint a megyei múzeumi tagintézmények a telephelyük szerinti város önkormányzatának a fenntartásába kerültek, így az intézményt Zirc Városi Önkormányzatnak kellett volna átvennie.

4. ábra: A „Jégkorszaki óriások a Bakonyban” c. kiállítás részlete a közművelődési teremben (fotó: Harmat Beáta)

5. ábra: A dr. Bativai-Schüle Imre János trófeakiállítás részlete az apátsági épületben (fotó: Kutasi Csaba)

Az MTM tagintézményeként

A múzeum tevékenységi köre messze meghaladta Zirc város illetékességi területeit és anyagi lehetőségeit. Erre hivatkozva sikerült elérni, hogy a múzeum, ha nem is önálló intézményként, de továbbra is állami fenntartásban maradjon. Ez a 1543/2012. (XII. 4.) számú Kormányhatározatban került kihirdetésre. Az intézmény 2012. december 30-tól a Magyar Természettudományi Múzeum (MTM) fiiláléja lett, főosztályi szinten kapcsolódva annak szervezeti felépítéséhez. A tagintézmény múzeumi besorolásban maradt, új működési engedélye 2013. 08. 02-án készült el, vezetője az igazgató, felettese az MTM főigazgatója. Az intézmény fenntartója az Emberi Erőforrás Minisztériuma (EMMI).

A fenntartóváltás a múzeum megnevezésében is megmutatkozott, az új név: Magyar Természettudományi Múzeum Bakonyi Természettudományi Múzeuma. A szervezeti átalakulás során a fiilálé vezetője dr. Kutasi Csaba, az igazgatói cím használatának megtartása mellett, főosztályvezetői besorolásba került. Június végéig megbízott igazgatóként végezte a vezetői feladatokat, majd ezt követően 5 évre szóló kinevezést kapott.

A szervezeti struktúra változása során két osztály jött létre a múzeumban, egy Múzeumpedagógiai és Ismeretterjesztési, valamint egy Gyűjteményi Osztály. Előbbi vezetőjének H. dr. Harmat Beátát nevezték ki, aki zoológusi státuszából múzeumpedagógiai státuszba került. A Gyűjteményi Osztály vezetésével a múzeum geológusát, Katona Lajos Tamást bízták meg. A kutatói létszám a Múzeumpedagógiai és Ismeretterjesztési Osztály létrejöttével, egy fővel csökkent. A gerinctelen zoológusi munkakörben korábban 3 fő tevékenykedett, ez után pedig csak az intézmény igazgatója végezte ezt a tevékenységet. A múzeumban korábban meglévő gazdasági csoportvezetői státusz adminisztrátori munkakörre változott.

A múzeumunkhoz számos önkéntes kapcsolódott, melyhez biztos alapot nyújtott a 1987 óta működő múzeumbaráti kör tagsága is. A helyi közösségek nagyobb mértékű bevonását terveztük, mivel a különböző korcsoportok által a múzeumban végzett közösségi munka hozzájárul a társadalmi szolidaritás erősítéséhez.

A veszprémi Laczkó Dezső múzeummal közösen 2012-ben tartottunk tárlatvezetői tanfolyamot, melynek anyagából 8 önkéntes vizsgázott le, akiket szükség esetén felkérhetünk vezetésre az állandó kiállításunkban. 2013 tavaszától a múzeum önkéntes pontként működik, az ide jelentkező önkéntesek számos feladat (kiállítás-felügyelet, programokon való részvétel, gyűjteményi munka) ellátásában vannak segítségünkre. A középiskolások számára kötelező közösségi szolgálat teljesítésére a múzeumban már a 2012/2013-as tanévtől lehetőség nyílt. A diákok a múzeumi munkájuk során megismerkedtek a múzeumi feladatok sokrétűségével.

2013. 05. 15-én megnyílt a Zirci Ciszterci Apátság Látogatóközpontja. Ekkor költözött le egy év időtartamra az apátság bejáratnál levő épületbe a múzeum pénztára, kiszolgálva a látogatóközponti jegyeladást is. A múzeumi bolt – a széles áru kínálatának köszönhetően – korábban jelentős bevételt generált. A csatlakozást követően viszont csak saját terméket tudott árusítani, mivel az anyaintézmény vállalkozási tevékenységet nem folytatott.

A 2014-ben megjelent, 30/2014. számú EMMI rendelet kiemelt feladatokat határozott meg az országos szakmúzeumok számára is. Ezzel összhangban készült el a Magyar Természettudományi Múzeum (továbbiakban MTM) küldetésnyilatkozata, amely megfogalmazásában a tagintézményünk is részt vett: „Az MTM küldetése, hogy felébressze és fenntartsa a természet sokféleségének megismerése és megértése iránti igényt és elkötelezetté tegye a társadalom tagjait a természeti környezet megőrzése iránt. Ennek érdekében gyűjti, őrzi, kutatja és bemutatja a ter-

mészettudományokra jellemző tárgyakat és ismereteket. A nemzeti vagyion részét képező magyarországi és egyetemes természettudományos gyűjteményeit, tudását és felkészültségét felhasználva kiállítások, rendezvények és publikációk formájában komplex múzeumi élményt nyújt a társadalom valamennyi rétege számára. Nemzetközi hírű kutatásai révén hozzájárul nemcsak a Kárpát-medence, hanem az egész Föld bio- és geodiverzitásának megismeréséhez, a bioszféra megőrzéséhez.”

Meghatározásra kerültek a 2014 és 2018 közötti stratégiai célkitűzések is: országos természettudományos muzeológiai módszertani, múzeumi oktatási és tudománykommunikációs, szolgáltató jellegű kompetenciaközpont létrehozása, a biológiai sokféleség jelentőségének tudatosítása, a megőrzését szolgáló széles körű szemléletformálás érdekében. A tagintézmények révén regionális központok és országos hálózat kialakítása. Az új fenntartó megerősítette az apátsággal kötött bérleti szerződést, így a múzeum állandó kiállításainak elhelyezése 2020-ig továbbra is biztosított lett.

A turista magazin 2015-ben a top 10 hazai múzeum közé választotta intézményünket, ez annak a fényében különösen jelentős, hogy az elmúlt 5 évben csak az időszakos kiállításaink újultak, az állandó kiállítás esetében csak állagmegóvási munkák voltak.

A szerkezeti átalakítás során kialakított két osztály nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, sokkal inkább akadályává vált annak, hogy minden dolgozó részt vegyen a közművelődési munkában is. Erre pedig az alacsony létszám miatt a múzeum közművelődési tervének megvalósításához feltétlenül szükség volt. A hatékony működés érdekében a két vezetői munkakör 2016-ban megszüntetésre került, ezzel egy időben egy igazgató-helyettesi státusz került kialakításra. Az igazgató-helyettesi feladatokra Földváriné Wolf Erika, korábbi gazdasági csoportvezetőt nevezték ki.

Tagintézményünk regionális tudásközpontként módszertani, tudományos, szolgáltató és archiválási feladatokat is ellát. Az állandó- és időszakos kiállításai is a természettudományos ismeretterjesztést szolgálják. Felhívjuk a látogatók figyelmét a Bakony sokszínű élővilágára, természeti értékeinkre és azok megőrzésének fontosságára. Erre jó lehetőséget biztosított a „Sokszínű élővilág a Bakony fővárosában” című vándorkiállításunk, melyben a környék helyi jellegzetességeit tudtuk felvonultatni és a magas-bakonyi régióban bemutatni. A Bakony más településein (Ajka, Réde) is megjelentünk természettudományos tárlattal, ahol komplex múzeumi élményt nyújtva igyekeztünk a természet értékeire és annak megővására irányítani a figyelmet.

A terveknek megfelelően 2018 májusára, az MTM Kiállításrendezési Osztályának segítségével megújult az állandó kiállításunk. Első lépésként a tagintézményi dolgozók együttes munkájával kitakarítottuk a múzeumi diorámákat. A tárlókra új színes feliratok kerültek, a denevéreket bemutató barlangi installáció is felújításra került. A bemutatott élőlények feliratait nem csak minőségükben, hanem – az új szakmai eredményeket követve – tartalmukban is megújultak. Elkészült a több éve befejezetlen a vízimadaras tárló is, melyet Kovács Attila zoológus tervei alapján, Antal Tamás preparátor rendezett be (6. ábra).

2018 év kiemelt feladata volt az *EFOP-3.3.2-16-2016-00345 Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért*, „*Ember a tájban, táj az emberben*” című pályázat megvalósítása. Ezt a pályázatot a gyöngyösi Mátra Múzeummal, az MTM másik tagintézményével közösen valósítottuk meg, kiemelten a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására. A program 2018. év augusztus hónaptól indult, kétéves megvalósítási időszakban. Témája a környezetvédelem, természetvédelem, környezeti nevelés, továbbá a részképesség- és szövegértés fejlesztés. A programban havi szakkör, foglalkozássorozat, fejlesztő, felzárkóztató kiscsoportos foglalkozás, vetélkedő, tábor és kulturális óra foglalkozásaira került sor. A résztvevők a környék öt nevelési-

oktatási intézményéből jöttek a programokra, a két zirci középiskolából, a zirci és borzavári általános iskolából és a játsdi óvodából. A foglalkozások Zirc környékének természeti környezetére, a múzeum kiállítására, gyűjteményi anyagára épültek, a Bakony természeti értékeinek, sokszínű élővilágának, különböző élőhely-típusainak bemutatását tették lehetővé. Az alkalmak emelték a gyermekek műveltségi szintjét, segítették a szóbeli és írásbeli szövegalkotást, az önálló és csoportos alkotómunkára való képességüket, és a környezettudatos magatartás kialakulását. A program kapcsán két kiadványt is megjelentettünk, az egyik egy foglalkoztató füzet a Zirc környéki természeti értékeket mutatja be, a másik pedig a múzeum gyűjteményeit ismerteti (KUTASI. et al 2021, SINIGLA et al. 2021). Ilyen széles körű, differenciált természettudományos ismeretterjesztési program még nem került megvalósításra a környéken.

6. ábra: A 2018-ban befejezett vízimadaras tárló a múzeum állandó kiállításában (fotó: Kutasi Csaba)

A foglalkozásokat a múzeum munkatársai, - entomológus, botanikus, ornitológus, geológus-, múzeumpedagógus, fejlesztőpedagógus- továbbá Bakony-kutatók, természetvédelmi szakemberek tartották. Ebből a pályázati forrásból több foglalkoztató eszközt és 5 mikroszkópot is beszereztünk. A megnövekedett múzeumi foglalkozások miatt egy múzeumpedagógus alkalmazására került sor, kezdetben 6, majd 8 órában.

A stratégiai célkitűzéseknek megfelelően szisztematikus, hiánypótló, a jelenkori természetvédelmi célkitűzésekhez alkalmazkodó gyűjteménygyarapítást folytattunk. Ennek része volt Dietzel Gyula egykori Bakony-kutató nappali lepkegyűjteményének megvásárlása is 2019-ben.

Az oroszlányi Hamvas Béla Gimnázium megkeresésére részt vettünk az „Út a tudományhoz” programban. Az együttműködés során a középfokú iskolai oktatásban részt vevő természettudományos érdeklődésű tanulók tehetséggondozását oly módon végeztük, hogy a tanulók mentori támogatással kipróbálhatták magukat egyéni és csoportosan végzett kutatásokban is. A projekt címe „A Bokodi-tó nádasainak vizsgálata” volt, melynek során a tó vízi és vízparti rovarvilágának felmérése volt a feladatunk.

2019. december 1-től a múzeum adminisztrátora és igazgató-helyettese, Földváriné Wolf Erika a helyi szakközépiskolába kérte áthelyezését, így munkaviszonya megszűnt. Az igazgató-helyettesi feladatkört Sinigla Mónika botanikus vette át, az adminisztrátori feladatokat pedig a továbbiakban Jakócs Boglárka látta el. Az integrálódás fő lépései lezajlottak, a szervezeti átalakítás és a gyűjtemények átvétele megtörtént. Mind a szakmai, mind a kiállítási és múzeumpedagógiai tevékenységünk az anyaintézménnyel szoros összhangban valósult meg.

Múzeum a pandémia időszakában

2020-ban a tömeges vírusos (COVID) megbetegedések miatt a kormány, annak megfékezésére intézkedéseket vezetett be. Ezek hatására a múzeumnak két alkalommal is be kellett zárnia az állandó kiállításait. Az első időszak több mint 3 hónapig (2020. 03. 16.–06. 20.), a második pedig csaknem fél évig tartott (2020. 11. 11.–2011. 05. 05.).

Ezekben az időszakokban a látogatókkal az online térben tartottuk a kapcsolatot, a honlapon és a Facebook oldalunkon rendszeresen osztottunk meg a múzeummal kapcsolatos tartalmakat. A jeles napokat is ilyen módon ünnepeltük és virtuális kiállításokat hoztunk létre. Bemutattuk a kiállításunk egy-egy elemét, a természetben látható, aktuális növény- és állatfajokat és tovább is készültek online feladványaink.

A múzeum dolgozóinak ezekben az időszakokban lehetőségük volt az otthoni munkavégzésre. A kiállításban dolgozó munkatársaink (két pénztáros, öt megváltozott munkaképességű 4 órás teremőr) a gyűjteményi és közművelődési, valamint a digitalizálási munkákban nyújtottak segítséget. Később, csaknem két hónap időtartamra a pénztárosoknak fizetés nélküli szabadságra kellett menniük, a többi dolgozó pedig csökkentett munkaidőben dolgozott. 2020. 06. 29-től visszaállították minden dolgozónak az eredeti munkaidejét. A pandémia miatti bezárás második időszakában a munkaidő nem módosult és a kiállításban dolgozó alkalmazottak is a múzeumi munkát segítő, egyéb feladatokat kaptak. A járvány időszaka alatti bizonytalanságok miatt két pénztárosunk is felmondott.

Az otthoni munkavégzéshez havi munkaterveket készítettünk, melyekről heti rendszerességgel számoltunk be. Erre az időszakra az anyaintézménytől a múzeum célkitűzéseinek megfelelő feladatokat kaptunk. Ennek során a közművelődési koncepciónak megfelelően oktatási segédanyagokat, előadásokat állítottunk össze, múzeumpedagógiai foglalkozásokat dolgoztunk ki, számos múzeumi tárgy leírását készítettük el és vándorkiállításokat terveztünk. A pénztárosok és teremőrök múzeumpedagógiai segédanyagokat készítettek, adatbázisokat hoztak létre, madárodúkat, rovarhoteleket, kítűzőket és hűtőmágneseket készítettek.

A korlátozások feloldására fokozatosan került sor, kezdetben védettségi igazolvánnyal, maszkban, távolságtartással és korlátozott számban lehetett a kiállításokat megtekinteni. A bejáratnál alkoholos kézfertőtlenítő használatát írtuk elő. A látogatószámok mindkét évben meglehetősen lecsökkentek (11, illetve 12 ezer). A bevételek kiesését természetismereti táborok szervezésével tudtuk valamelyest kompenzálni. A múzeumban 2020-ban négy napközis tábort szerveztünk, melyben a résztvevők megismerkedhettek a múzeum tevékenységeivel, gyűjteményeivel, környezetünk és a Bakony természeti értékeivel.

A gyűjteményekben a revízió, a korábbi gyűjtések feldolgozásai, adatbázisok kialakítása és a digitalizációs munkák kerültek előtérbe. Az eredményekről szakcikket, ismeretterjesztő

anyagokat és múzeumi blogokat írtunk. A terepi vizsgálatok helyett a feldolgozómunkát helyeztük előtérbe. A gyűjtési lehetőségek hiánya miatt a stratégiai célkitűzéseknek megfelelő szisztematikus, hiánypótló, a jelenkori természetvédelmi célkitűzésekhez alkalmazkodó gyűjteménygyarapítást elsősorban a korábbi években gyűjtött minták feldolgozásával tudtuk megvalósítani.

A múzeum gyűjteményei

A múzeum gyűjtőköre a működési engedélyében is meghatározott módon természettudományos: zoológiai, botanikai, természetföldrajzi, geológiai, őslénytani és ásványtani. Gyűjteményei ezek alapján jöttek létre, kurátoruk az adott szakterületen dolgozó muzeológus lett. A múzeum megalakulásakor már tetemes gyűjteményi anyaggal rendelkeztek, mivel a Bakonyi Múzeum és más megyei múzeumok természettudományos anyagai is az intézményhez kerültek. A legrégebbi ezek közül a geológiai gyűjtemény, melynek alapjait még Laczkó Dezső fektette le. A további természettudományos anyagok pedig elsősorban az 1962-ben indult Bakony-kutató program eredményeként kerültek a múzeumba.

Az intézmény gyűjtőterülete elsősorban a természetföldrajzi értelemben vett Bakony-vidék, de összehasonlító céllal országos és külföldi anyagot is gyűjt. A különböző szakterületen tevékenykedő Bakony-kutatóknak köszönhetően a gyűjtemények feldolgozottsága folyamatosan nőtt, a vizsgált rendszertani egységekből a szakemberek rendszertanilag felállított gyűjteményeket hoztak létre. A folyamatos és széles körű gyűjtőmunkának köszönhetően, néhány évtized elteltével a Bakonyi Természettudományi Múzeum anyagai már előkelő helyet foglaltak el a vidéki természetrajzi gyűjtemények sorában. A gyűjtemények gyarapodását az önálló múzeum tagintézménnyé válásáig PAPP és munkatársai (2013) cikkében nyomon követhetjük, ezért most csak az ezt követő időszakot részletezzük.

2013. február 21-én a Magyar Természettudományi Múzeum Gyűjteményi és Kutatási Tudásközpontja vezetőjének, dr. Gubányi Andrásnak az irányításával megtörtént a Bakonyi Természettudományi Múzeum, mint az MTM tagintézménye gyűjteményeinek felmérése. Mivel a Bakonyi Természettudományi Múzeumot (továbbiakban BTM) mind infrastruktúráját, mind pedig személyi állományát tekintve maximálisan alkalmasnak találták a fenti gyűjtemények megőrzésére, állagának védelmére, gyarapítására és a nyilvántartási feladatok ellátására, ezen anyagok elhelyezését továbbra is a BTM épületeiben és szakalkalmazottjainak felügyelete mellett látták célszerűnek és hasznosnak. A korábban meglévő gyűjtemények mellett újak is alakultak, így a 2013-as évben kialakításra került egy nagy tételszámú rétegtani gyűjtemény is, ami szekrénykataszteri nyilvántartást kapott. A múzeumpedagógiai munkát pedig az újonnan létrejött kiállítási- és oktatási segédanyag gyűjtemény segíti.

A gyűjtemények a szakmuzeológusok javaslatai alapján lettek elkülönítve és beillesztve az MTM gyűjteményei közé, rövidített megnevezéseik BM-előtagot kaptak (**1. táblázat**). Az utóbbi 10 évben az ásvány-, kőzet- és őslénytani gyűjtemény, a fűrómaggyűjtemény, valamint a gerinctelen zoológiai gyűjtemény gyarapodott a legnagyobb ütemben. Ez utóbbi gyűjtemény több részből áll, legnagyobb egysége a rovargyűjtemény, ami több mint negyedmillió példányt tartalmaz. A folyadékos ízeltlábú gyűjteményben alkoholban tartósított ízeltlábúak (Araneae, Crustacea, Myriapoda, Pseudoscorpionidea) találhatóak. A medveállatka gyűjtemény tárgylemezekből áll, a rajtuk szereplő állatokat Iharos Gyula Alfonz premontrei szerzetes, Bakony-kutató

gyűjtötte és határozta meg 1943 és 1967 között. A molluszka gyűjtemény recens csigák és kagylók héjait tartalmazza.

1. táblázat: Az MTM Bakonyi Természettudományi Múzeumának gyűjteményei

Gyűjtemény\év	rövidítés	2013	2022
Ásvány-, kőzet- és őslénytani gyűjtemény (db)	BMGEO	69 889	104 769
Fűromaggyűjtemény (tétel)	BMDCS	0	18 024
Rétegtani gyűjtemény (tétel)	BMSTR	742	1 050
Kiállítási- és oktatási segédanyag gyűjtemény (tétel)	BMEXH	0	291
Edényesnövény-gyűjtemény	BMVAS	14 351	16 719
Kriptogámnövény-gyűjtemény	BMCRY	3 447	5 646
Ciszter-gyűjtemény	BMCIS	4 809	4 809
Algagyűjtemény	BMALG	1 222	1 222
Gombagyűjtemény	BMMYC	695	695
Gubacsgyűjtemény	BMGAL	2 039	2 039
Mag- és termés-gyűjtemény	BMSFR	1 337	1377
Gerinctelen zoológiai gyűjtemény	BMINV	291 883	340 694
Gerinces zoológiai gyűjtemény	BMVER	9 110	13 705
Könyvtár		23 067	28 011
Adattár		13 650	13 682

A 2013-ban az egyedi nyilvántatású geológiai gyűjtemény a pulai alginitbányában gyűjtött különleges rovarfossziliákkal gyarapodott. 2014-ben megkezdődött a mintegy 300 000 darabos fűromaggyűjtemény szekrénykataszterbe vétele, a minták átsomagolása, tisztítása, valamint digitalizálása. Ettől az évtől kezdve a feldolgozás egyetemisták gyakorlati foglalkozásainak keretében minden évben folytatódott.

A botanikai és zoológiai gyűjteményekben, az anyagok állagmegóvása érdekében kétévénként végeztünk piretroidos ködképzéssel fertőtlenítéseket. A rovardobozokba és a botanikai szekrényekbe rovarölőszert tartalmazó lapokat helyeztünk és a gyűjteménybe csak a fagyasztáson átesett anyagokat soroltuk be. A folyadékos gyűjteményeket rendszeresen feltöltöttük etilalkohollal, új, jól záródó üvegekkel cseréltük le a régi tároló edényeket. A jobb záródás érdekében szigeteléssel láttuk el a botanikai szekrények ajtaját. A frissen beérkező tételek prevenciószelése érdekében fagyasztóládát vásároltunk a botanikai gyűjteménybe is. A gyűjteményekbe páratartalom mérő készülékeket szereztünk be. A paleontológiai anyagok konzerválását és tisztítását is folyamatosan végeztük. Az állandó kiállításban levő preparátumok védelmében a kiállítóterem ablakaira UV szűrő fóliát rakattunk. Ezeket az állagmegóvási munkákat elsősorban NKA pályázatokból tudtuk finanszírozni.

2019-ben sikerült megvásárolni Dietzel Gyula, egykori Bakony-kutató, mintegy 10 000 darabos lepkegyűjteményét. A kétmillió forintos vételárat a Szerencsejáték Zrt. 1,5 millió Ft-os támogatásából és a múzeum barátai köre szponzorainak és pályázatának segítségével tudtuk kifizetni. 2020-ban a múzeum középtávú állományvédelmi terve mellett a gyűjteményezési és revíziós tervet is elkészült (2021-2024). A Dietzel-gyűjtemény anyagát 2021-ben a rosszul záródó dobozokból új, szabvány méretű tároló egységekbe tudtuk áttenni, melyeket két rovarszekrényben helyeztünk el. 2022-ben a Pápai Türr István gimnázium ajándékozott több mint 100 gerinces preparátumot a múzeumunknak.

2020-ban a Magyar Természettudományi Múzeumban és fiiláléiban is megkezdődött az egyedi nyilvántartású gyűjtemények QULTO (Huntéka) nyilvántartó rendszerben való rögzítése. 2022. április 11-től a minisztérium engedélyezte a papíralapú nyilvántartás elhagyását és a számítógépes nyilvántartás bevezetését ezekben a gyűjteményekben. Tagintézményünkben az ásvány-, kőzet- és őslénytani gyűjtemény és a gerinces zoológiai gyűjtemény tért át a digitális nyilvántartásra.

Az intézmény kutatómunkája

A múzeum kutatóinak tudományos tevékenységét az intézmény gyűjtőköre és gyűjtőterülete mellett, a Magyar Természettudományi Múzeum által meghatározott, országosan kiemelt témákhoz való kapcsolódás szabta meg. Zircen messzemenően érvényesült a témaválasztásban a kutatói szabadság elve.

Kezdetektől fogva fontos témák voltak a különböző természetvédelmi vizsgálatok. A múzeum szakemberei már 1970-es évek közepén javasolták a kárpáti sáfrány (*Crocus heuffelianus*) és az öcsi Nagy-tó védetté nyilvánítását, felhívták a figyelmet a tarajos pajzsika (*Dryopteris cristata*) lesenceistvándi termőhelyének pusztulására. Javaslatot tettek a medvefűl kankalin (*Primula auricula*) bakonyi lelőhelyeinek és a zergeboglár (*Trollius europaeus*) tapolcafői termőhelyének védetté nyilvánítására. Szakvéleményt adtak az aszófői téltemető (*Eranthis hyemalis*) előfordulásáról. Ezek mellett javaslatot tettek számos Veszprém megyei természeti érték védetté nyilvánítására.

1982-ben az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Hivatal 3 éves időtartamú bakonyi kutatásokkal bízta meg a múzeumot. Ezek a vizsgálatok a Tihanyi Tájvédelmi Körzetre, a Fenyőfői Ősfenyvesre, valamint a Magas-Bakonyi Tájvédelmi Körzetre vonatkoztak (TÓTH 1987). 1997-ben megalakult a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága, ettől kezdve a múzeum rendszeresen végzett kutatásokat a nemzeti park megbízásai alapján. A nemzeti parkon kívül önkormányzatok, egyesületek és állami cégek számára is folytatott természetvédelmi vizsgálatokat. A megbízások természetvédelmi kutatásokra, védett, védendő és értékes területek természeti állapotának, értékeinek felmérésére, kezelési és védetté nyilvánítási javaslatokra, hatástanulmányok elkészítésére irányultak. A helyi értékek megismeréséhez fontos lépés volt a Zirci Arborétum természeti értékeinek feltérképezése.

A Magyar Villamos Művek Rt. Litér térségében egy gyorsindítású gázturbinás erőmű létesítését kezdeményezte. Az ehhez szükséges és előírt részletes környezeti hatástanulmányt a múzeum végezte el 1996-ban. A Közép-dunántúli Természetvédelmi Igazgatóság a környék élővilágának megóvása érdekében a működés feltételeként szabta meg biomonitring vizsgálatok végzését 5 éves időtartamra (1997-2002). Ennek megtervezésére és működtetésére a múzeumot kérték fel, majd a következő 5 éves ciklus monitorozását is az intézmény végezte (2006-2010).

Az intenzív természetvédelmi kutatások elismeréseként a múzeum szakemberei közül ketten is Pro Natura emléklaplettet kaptak, dr. Galambos István botanikus 1997-ben, Futó János geológus pedig 1999-ben vehette át a díjat. 2002-ben pedig a múzeum kapott Pro Natura Díjat a hazai természetvédelemben végzett kiemelkedő teljesítményéért. A kutatások az ezredforduló után is folytatódtak. A Natura 2000-es területek kijelölése után a nemzeti parkok számára fontos feladat lett ezeknek a területeknek a vizsgálata, valamint a közösségi jelentőségű fajok monitorozása. Ezt követően a külső megbízások is ezekre a témákra összpontosultak.

A Magyar Természettudományi Múzeumhoz való csatlakozással a korábbi kutatások folytatódhattak, az új megbízások megvalósításába pedig az anyaintézmény szakembergárdáját is be lehetett vonni. A zirci kollégák bekapcsolódhattak a MTM más hazai és külföldi kutatási projektjeibe is. Ilyen határon túli együttműködés volt az aradi „Vasile Goldis” Nyugati Egyetemmel kötött kétéves (2014-2015) megállapodás a Szilágysági-fennsík gerinctelen faunájának kutatására. Tagintézményünk futóbogár-faunisztikai kutatással kapcsolódott a projektbe. A Mecsekérc megbízásából a Nyugat-Mecsekben 2019-ben végzett zoológiai kutatásokhoz pedig a madarak és a bogarak vizsgálatával csatlakoztunk.

Kezdetben a kutatási témák szakterületenként kerültek megnevezésre, később a múzeum stratégiai céljaival összhangban, fő kutatási témákhoz kapcsolódtak, ezek közül a tagintézményünkben négy témában végeztek kutatásokat a muzeológusok: 1. A Kárpát-medence és környéke jelenlegi és múltbeli geo- és biodiverzitása, 2. Gyűjteményeken alapuló kutatás, muzeológiai feldolgozás, 3. Természetvédelmi és ökológiai kutatások, 4. Tudománytörténeti és helytörténeti kutatások. A stratégiai céloknak megfelelően az alig kutatott területek és a kevésbé kutatott taxonok vizsgálatára helyeztük a hangsúlyt.

A legtöbb téma a Kárpát-medence és környékének jelenlegi és múltbeli geo- és biodiverzitásának vizsgálatára irányult. Geológiai szakterületen a Dunántúli-középhegység és a Dél-Dunántúl pannoniai képződmények ősmaradványainak taxonómiai revíziója, miocén ősmaradványok gyűjtése, valamint a pulai alginitbánya őslénytani kutatása témakörében folytak vizsgálatok. Fontos feladat volt az építkezéseken és útépitéseken feltárt területek őslénytani leletmentése is. Faunisztikai és florisztikai vizsgálatokat végeztünk a Bakony mellett a Magyar Biodiverzitás-kutató Egyesület által szervezett Magyar Biodiverzitás Napokon is, ahol a zuzmók, bogarak és gerincesek kimutatásában és feldolgozásában vettünk részt. Jelenleg is folyó, közös geológiai és rovarani téma a Bakony barlangjainak geológiai és faunisztikai feltárása, a pulai fosszilis rovarmaradványok vizsgálata. A határon túl a Székely Nemzeti Múzeummal együttműködve Erdélyben, főként a Kárpátokban kutattuk a bogárfaunát. A Nyugat-Mecsekben pedig a már említett rovarani és gerinces zoológiai témában vizsgáltunk.

A gyűjteményeken alapuló kutatás, muzeológiai feldolgozás témakörben minden kutató a saját szakterületének megfelelő csoportokat vizsgálta, szükség esetén revíziókat végzett. Határon túli együttműködéssel, a baróti Erdővidék Múzeummal valósult meg a felsőrákosi (Románia) masztodon (*Anancus arvernensis*) konzerválása és dokumentálása. Az MTM kutatójával közösen megkezdtük a Szegedi Móra Ferenc Múzeum futóbogár anyagának feldolgozását, valamint a hazai múzeumokban található magyarországi futóbogarak bizonytalan előfordulású fajainak kritikai vizsgálatát. Hazai és külföldi múzeumokban található pannon ősmaradványok revíziója mellett az MTM és a tagintézményünk zuzmógyűjteményének összehasonlító vizsgálatára is sor került.

A természetvédelmi és ökológiai kutatások témakörben a Natura 2000-es területek természetvédelmi vizsgálatát, védett és ritka növény- és állatfajok feltárását, monitorozását végeztük több területen: Dörögdi-medence, Balaton-felvidék, Káli-medence, Cuha-völgy, Pintér-hegy, Keszthelyi-hegység, Ajka és Réde környéke. A zirci Pintér-hegyet helyi védelemre javasoltuk, és 2017-ben a város számára elkészítettük a terület természetvédelmi kezelési tervét is.

Zánkán a Bálint-hegyi Erdőbirtokossági Társulat és a Herceg-erdő területén az erdőművelés tükrében végeztünk mikológiai, botanikai és entomológiai kutatásokat. Ritka és veszélyeztetett ragadozó madarak, valamint a fekete gólya fészkelését és költésbiológiáját vizsgáltuk a Bakony környékén gallyfészkek kereséssel és ellenőrzéssel.

Folytattuk a 2001-ben indult programot, amely a vörös vércsék bakonyi állományának megőrzésére és a faj biológiájának vizsgálatára jött létre. Célja a Bakonyban élő, elszigetelt populációk közötti „fészkelési folyosók” kialakítása volt. Külön kutatási téma a Bakony területén a ragadozómadarak fészkelőhelyeinek vizsgálata, a gallyfészkek felmérése, a költőfaj azonosítása, a költési eredmény megállapítása. Ezen belül a hamvas rétihéja életmódjának kutatása és védelme. A revírek felkutatása, a veszélyeztető tényezők meghatározása és a költési siker ellenőrzése. A védett talajlakó zuzmófajok feltérképezését 2015-óta végezzük, vizsgáljuk a populációméretet és a habitatpreferenciát, valamint az egyes fajok élőhelyének természetvédelmi kezelési kérdéseit.

A Bakonyon kívül a Bársonyos (2019) és az Ágasegyháza-orgoványi rétek Natura 2000-es terület (2014) bogárfaunáját vizsgáltuk. A hazánkban endemikus és védett hortobágyi gyászfutó (*Poecilus kekesiensis*) hazai előfordulásait kutattuk a Körös-Maros Nemzeti Park területén. Az agrár-ökoszisztéma kutatásokban is részt vettünk, almaültetvények futóbogár-együtteseinek változását vizsgáltuk a talajtakarás és a kaolinos permetezés hatására (Nagykálló, Újfehértó).

Csatlakoztunk a Pannon Magbank LIFE+ Projekthez (2011-2014), az MTA Ökológiai Kutatóközpont által meghirdetett növényfajok magvainak begyűjtésére. A projekt célja az volt, hogy a Kárpát-medence őshonos növényfajait ex-situ módon egy génbankban megőrizzék.

A tudománytörténeti és helytörténeti kutatások közül a Cholnoky Jenő év keretében megtörtént Laczkó Dezsőnek Lóczy Lajossal folytatott levelezésének feldolgozása és közreadása (RAINER & KATONA 2022). A Bakonyi Természettudományi Múzeum történetét több szempontból is feldolgoztuk. A múzeum történetét, geológiai gyűjteményét (KATONA & KESERÜ 2015), a szakalkalmazotti állomány változását (KUTASI 2018, KUTASI 2021a), valamint a bakonyi természetvédelmi kutatásokat egyaránt összegeztük (KUTASI 2021b).

Az elért eredmények jelentős része a múzeumi évkönyvekben látott napvilágot, melyeket minden évben sikerült megjelentetni, jelenleg a 39. kötetnél tartunk. A BTK kötetek közül az utóbbi tíz évben három jelent meg, 2013-ban Kontschán Jenő és Ujvári Zsolt a Dunántúli-középhegység szabadon élő korongatkáiról és nyúgatkáiról írt értekezést, 2014-ben Bauer Norbert a Bakony-vidék szárazgyepjeiről, Tóth Sándor pedig 2015-ben a Bakony-vidék és a Balaton-medence herpetofaunájáról írt dolgozatot. Ez utóbbi volt a 34. kötet a sorozatban.

Közművelődési tevékenység

A Bakonyi Természettudományi Múzeum kezdettől fogva sokrétű és viszonylag intenzív közművelő tevékenységet folytatott. Ebben a témában a legnagyobb jelentőségűek, és a legszélesebb közönséget a múzeum állandó kiállításai érik el. A múzeumalapítás időszakában mért 30–40 ezres látogatószám 1979-ben meghaladta a 100 ezret, majd 1984-ben 120 ezer fővel tetőzött. 1985-től fokozatos csökkenés indult meg, 1992-re 66 ezerre olvadt, 2006-ban már csak mintegy 33 000 volt. Ez a szám a csajági mamutok kiállítása kapcsán mintegy 40 ezerre nőtt, majd ismét csökkenésnek indult. 2012-ben az Apátság felújítása és a teljes augusztusi bezárás miatt már nem érte el a 20 000 főt, ezt követően, a pandémia időszakát leszámítva, 20 000 körül állandósult.

A kezdeti években a múzeum az állandó kiállítások építésére koncentrált, ezt követően viszont egyre több időszaki és vándorkiállítást szervezett az intézményben és külső helyszíneken egyaránt. Ezeknek a tárlatoknak a látogatószámjai részben ellensúlyozták az állandó kiállításban

történő csökkenést. Az első évtizedekben a közművelődési munka jelentős részét a főleg bakonyi témájú ismeretterjesztő előadások szolgáltatták, melyeket iskolákban, közművelődési intézményekben, részben a TIT keretében tartottak. 1987-ben a Bakonyi Természettudományi Múzeum Baráti Körének megalakulásával a múzeumot segítő civil bázis jött létre (KUTASI 2007). A 90-es években a múzeumi közművelődési munkát a „Tiszafa” (1991-1997) környezetvédelmi oktatóközpont szervezte és fogta össze. 2008-tól viszont már minősített erdei iskolai szolgáltatóként – Kankalin Erdei Iskola – tevékenykedik az intézmény.

A kétezres években egyre inkább erősödött a múzeum közművelődési tevékenysége, egyre több rendezvényt szervezett és fontos szerepe lett a város kulturális életében. Az időszaki kiállítások elhelyezése a múzeumi helyhiány miatt nem volt egyszerű. Kezdetben sokszor az állandó kiállítás előtti folyosón lehetett megtekinteni őket. 2004-ben és 2005-ben a Zirci Galériában nyílt lehetőség a tárlatok bemutatására. 2006-tól pedig az ún. nagyvadas terem sarkában kialakított SarokGaléria szolgál az időszaki kiállítások helyszínéül.

Korábban is számos természethez kötődő jeles napról emlékezett meg a múzeum, a MTM-hez való csatlakozás után viszont már rendszeresen megünnepeltük ezeket az alkalmakat. Minden évben valamilyen programmal kapcsolódtunk a Víz Világnapja, a Föld Napja, a Madarak és Fák Napja, az Állatok Világnapja, az MTM napja, majd később a Beporzók Napja rendezvényeihez. Egyik rendszeres és kedvelt programunk az Állatok Világnapján a múzeum előtti zsákutcában, az év élőlényeit bemutató aszfalrajzverseny (7. ábra). A múzeumokhoz kötődő forgatagokon a kezdetektől részt vettünk és a csatlakozás után is képviseltük intézményünket a Múzeumok Majálisán (8. ábra), a Múzeumok Éjszakáján, a Múzeumok Őszi Fesztiválján és a Földtudományos Forгатagon. A Geotop Nap rendezvényeihez is csatlakoztunk, 2017-től pedig a Kutatók Éjszakáját is megrendezzük a múzeumban (9. ábra). Rendszeresen írtunk ki rajzpályázatokat, folytattuk a múzeumi baráti körrel és az Együtt a Könyvtárért Alapítvánnyal közösen szervezett természetismereti vetélkedőnket.

7. ábra: Aszfalrajzverseny a múzeum előtti zsákutcában (2020.10.01.) (fotó: Kutasi Csaba)

8. ábra: Kézműves foglalkozás a Múzeumok Majálisán
(fotó: Kutasi Csaba)

9. ábra: Kutatók éjszakája, dr. Szél Győző bemutatója
2017. 09. 29-én (fotó: Kutasi Csaba)

2013-ban az „5 évtized a természet szolgálatában” címmel rendeztük meg Herenden a Porcelánművészeti Múzeum 100 m²-es kiállítóterében a múzeumunkat bemutató időszak kiállításunkat. A stratégiai célkitűzések között szereplő biológiai sokféleség jelentőségének tudatosítása kapcsán 2014-ben időszak kiállítást készítettünk a Bakony biodiverzitásáról, ebben a témában konferenciát is szerveztünk. Ez a tárlatot vándoroltattuk Tatabányára a XIII. Diákbiológus és -

környezetvédő Napokra, valamint Keszthelyre a Balaton Múzeumba is. A hazai természettudományos kutatások hagyományainak ápolását 2014-ben Herman Ottó emlékkiállítás bemutatásával tudtuk interpretálni. Rómer Flóris Benedek-rendi szerzetes, a magyar régészet atyja születésének 200. évfordulójáról is megemlékeztünk. 2015-ben készült el a „110 éves az MTM Bakonyi Természettudományi Múzeum geológiai gyűjteménye” c. időszaki kiállításunk, melyet vándorkiállításaként a veszprémi Lackó Dezső Múzeumban, további veszprémi helyszíneken és Balatonfüreden is bemutattunk.

2016-ban már összesen 11 időszaki- és vándorkiállítást rendeztünk. A „Felfedezők a Bakonyban” címmel a bakonyi denevérkutatást mutattuk be képekben, Mészáros József Bakonykutató tárlatát a Múzeumok Éjszakáján nyitottuk meg. A „Trópusi rovarász-expedíciók gyöngyszemei – Dr. Pintér Antal emlékkiállítás” címmel egzotikus rovarokból nyílt tárlat, melyet dr. Medvegy Mihály Bakonykutató állított össze.

A „Sokszinű élővilág a Bakony fővárosában” című vándorkiállításunk 2017-ben készült el, és először a múzeumunkban volt látható (**10. ábra**). Az NKA támogatásból készült kiállítás-hoz sikerült egy ismertető leporellót is megjelentetni. Ebben az évben a Múzeumok Éjszakáján a „Dinoszauruszok a Bakonyban” címmel az iharkúti leletekből készült kiállítás megnyitásával vártuk az érdeklődőket. Ehhez a témához csatlakozott a rajzpályázatunk, melynek témája az időutazás volt, „Élet a dinók korában” címmel. A Reguly Antal Múzeum és Népművészeti Alkotóházzal közösen készítettük el a „Vándorméhész – Vándorkiállítás a méhekről” c. tárlatot. A kiállítás a helyi méhésztársaság vezetője, Illés Ferenc méhészeti gyűjteményével mutatta be a méhek életével kapcsolatos ismereteket, a méhészet munkafolyamatait, tárgyait. A kiállításban múzeumunk a rovtani (taxonómia, leírás, rokonok és ellenségek) és botanikai (megporzás, méhlegelők) leírásokkal és egy rovardobozzal vett részt.

10. ábra: Vezetés a „Sokszinű élővilág a Bakony fővárosában” c. időszaki kiállításban a múzeum SarokGalériájában (fotó: Sinigla Mónika)

Ebben az évben külső helyszínen két állandó kiállítást is építettünk. Az egyiket az Ajkai Helytörténeti Kiállítóhelyen készítettük, megújítva múzeumunk által 1990-ben készített tárlatot. Ez a bemutató az „Ember és környezete” c. állandó kiállítás Ajka természeti környezetét tárgyaló része volt. A tárlatot a kor kívánalmainak megfelelően teljesen újjáépítettük (SINIĞLA & KUTASI 2018). A „Réde környékének természeti értékei” c. állandó kiállítás a „Rédei 24 fenyő” vadászati és természeti gyűjteményben látható. A kiállítás a Réde környékén fellelhető főbb élőhelytípusok növény- és rovarvilágát szemlélteti (KUTASI & SINIĞLA 2019).

Állandó kiállításunkat 2018-ban, az MTM Kiállításrendezési Osztályának segítségével megújítottuk. A Családok éve és az időszaki képregény kiállításunk apropóján szerettünk volna a SarokGaléria területén gyereksarkot kialakítani. Mivel a pályázatunkat nem támogatták, ezért múzeumi keretből készült el az installáció. A paravánokat színes gyermekrajzos műanyag lapokkal borítottuk, melyek egy-egy bakonyi helyszínt, élőhelyet mutattak be. Egy rajzolásra alkalmas felületet is létrehoztunk és egy monitort is kihelyeztünk a kiállítótérbe. Már erre az installációra rögzítettük a „Rajzolj és mesélj!” – Fejezetek a Zirci Arborétum lakóinak életéből c. képregény kiállításunk pályamunkáit. A feladat a Ciszterci Arborétumban előforduló, tetszőlegesen kiválasztott élőlény egy napjának bemutatása volt. A legjobb képregényeket animáltattuk és a megnyitón bemutattuk. Az alkotásokat egy kis kiadványban is megjelentettük.

A múzeumunk 2019-ben vásárolta meg Dietzel Gyula Bakony-kutató nappali lepke gyűjteményét, melynek egy részét még abban az évben bemutattuk. A kiállítással a természet sokféleségére és sérülékenységére hívtuk fel a figyelmet. Az őszi időszaki tárlatunkon, kicsit más szempontból, egy pasztellfestő munkáin keresztül elevenedett meg a természet sokszínű világa, ezzel a képzőművészetek iránt érdeklődőket is a múzeumba csábítottuk. Mivel minden korosztályt szerettünk volna megszólítani, ezért az óvodásokat is bevontuk a kiállításainkba. A legkisebbek a Víz Világnapján mutatták be „vizes élményeiket”, a Múzeumok Éjszakáján pedig az általános iskolások rajzoltak a bakonyi bükkösök élővilágáról, és ebben a témában vártuk a középiskolások rövidfilmjeit is erre az alkalomra.

2020-ban az őszi időszaki tárlatunkkal kapcsolódtunk a trianoni békeszerződés évfordulójához. A „Kárpátok bércein” c. tárlatunkban az „1000 éves határ” mentén található elcsatolt területek rovarvilágából adtunk bemutatást, emellett fotókkal illusztráltuk ezeket az élőhelyeket. Fekete István születésének 120. évfordulója alkalmából a helyi és környékbeli óvodások és általános iskolások rajzaiból készült kiállítás. A pandémia miatt ezek a tárlatok online is bemutatásra kerültek.

Természetismereti tudásközpontunk fejlesztéseként a Nemzeti Alaptantervhez kapcsolódóan, az általános iskolai tananyagokhoz felhasználható előadásokat készítettünk szöveges leírással. A múzeumpedagógiai kínálatunkat az óvodás korosztálynak készített új foglalkozásokkal bővítettük. A múzeum régen is szervezett táborokat, ezt a tevékenységet megújítva, 2018-tól az általános iskolai tanulók számára minden évben nyári napközis tábort tartunk. Ez idáig 9 tábort szerveztünk, melyeken a résztvevők megismerkedhetnek a múzeum tevékenységeivel, gyűjteményeivel, környezetünk és a Bakony természeti értékeivel. A „Borzongás a múzeumban” című, új programunk október 30-án, Halloweenkor egy késő esti tárlatvezetésből állt, melyen a Bakony éjszakai állatait, a hozzájuk kapcsolódó hiedelmeket és hangjait ismerhették meg a résztvevők.

2021-ben a vírushelyzet miatt online nyílt meg a „Víz a természetben” című tárlat, amely a zirci amatőr természetfotósok alkotásait mutatta be. „Szuperhősök a természet szolgálatában” címmel hirdettünk képregény pályázatot, amely online formában, a múzeumi honlapunkon is

megtekinthető volt. Az „Állati koponyabemutatón” a koponyákkal, míg a „Boszorkányos természet” c. kiállításon a mérgező növény- és rovarfajokkal, valamint a velük kapcsolatos legendákkal ismerkedhettek meg a látogatók. A Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében a „Könnyű szárnyakon” c. időszaki kiállításunk a 2005-ben elhunyt dr. Kartal Béla veszprémi főorvos lepkegyűjteményéből adott ízelítőt.

2022-ben az év egyik legfontosabb feladata a múzeumunk 50 éves fennállásának, valamint „A Bakony természeti képe” kutatóprogram 60 éves jubileumának méltó megünneplése volt. Ez jó lehetőséget kínált egyik fő stratégiai célunk megvalósítására, hogy a rendezvényekkel növeljük az intézményünk ismertségét és társadalmi beágyazottságát. A múzeum félszáz év alatt végzett tevékenységét, kutatási, gyűjteményezési munkáját és a természettudományos ismeretterjesztésben betöltött szerepét időszaki kiállításokon, előadásokon, valamint az online térben is bemutattuk. A forgatagokon és szakmai rendezvényeken szintén ezt helyeztük a középpontba.

A Múzeumok Éjszakáján nyitottuk meg az „50 év a Bakony szívében” c. időszaki tárlatunkat új, 20 négyzetméteres kiállítótermünkben. Az évforduló apropóján került sor a Természettudományos Muzeológusok 39. Országos Találkozója zirci megrendezésére, melyet az anyaintézménnyel közösen valósítottunk meg. A konferencia a természettudományi múzeumok szerepét járta körül Földünk aktuális környezeti problémáinak megértésében, a környezettudatosság elmélyítésében és a biodiverzitás megőrzésében. Októberben tartottuk meg a Bakony-kutatás 60 éves évfordulójára a 16. Bakony-kutató ankétot, a rendezvényen a programban tevékenykedő szakemberek legfrissebb kutatási eredményeit tártuk a nyilvánosság elé (KUTASI 2022). Az év első időszaki kiállítása a veszprémi Laczkó Dezső és az érdi Magyar Földrajzi Múzeummal közösen összeállított „Cholnoky Jenő és a Balaton” című vándorkiállítás volt. A Kulturális Stelázi városi programsorozatra készített kiállításunkkal a környék természeti értékeit mutattuk be. Az együttműködések növelték a társadalmi beágyazottságunkat, mindamelllett a szolgáltatói szerepünket is erősítették.

Főleg az általános iskolai korosztály részéről a korábbinál jelentősebb arányban jelentkezett az erdei iskolai programok és egyéb terepi vezetések, tábor, múzeumi óra iránti igény. Ezeket a felkéréseken túl szakmai szolgáltatóként a szerződéses partnerek igényei alapján rendszeresek voltak a foglalkozások, nappali és éjszakai túrák, terepi vezetések stb., az általuk fogadott erdei iskolás csoportok részére. A múzeumi forgatagokon kézműves foglalkozásokkal, mikroszkópos bemutatókkal, bagolyköpet vizsgálatával és számos játékos természetismereti különlegességgel vártuk az érdeklődőket. A múzeumi gyűjtemények bemutatására is minden évben sor került. A múzeum kiállításait és fő rendezvényeit a **mellékletben** adjuk közre. A programok időpontjait minél pontosabban próbáltuk megadni, de múzeum első évtizedeiben szervezett időszaki- és vándorkiállításokról csak ritkán rendelkezünk ilyen adatokkal.

Múzeum a város szövetében

A Bakonyi Természettudományi Múzeum alapításával Zirc olyan intézménnyel bővült, amely az évek során az egyik legjelentősebb turisztikai vonzerejévé vált. A látogatószám kezdetben 30-40 ezer körül mozgott, az új állandó kiállítás létrehozása (1978) után folyamatosan emelkedett, 1984-ben elérte a 120 ezer főt. A látogatók nagy részét az ország minden tájáról érkező általános iskolás csoportok alkották. A zirci iskolák szervezeten a kezdetektől térítésmentesen látogathatják a kiállítást. A múzeumi szolgáltatások szélesítéséeként 1989-től már múzeumi bolt

is várta a látogatókat. A látogatószám 1985-től lassan csökkent, az önállósodás évében mintegy 66 ezer volt.

A múzeum egyik alapfeladata az ismeretterjesztés, ezért szoros kapcsolatba került a város oktatási intézményeivel. Az állandó kiállításban 1994-ben átadott rovarbemutató háttérét a III. Béla Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola tanulói festették, akik rendszeresen jártak át a természet formanyelvének tanulmányozására, művészeti alkotások készítésére. A lebontott régi kiállítás gímszarvasát és őzsutóját tartós letéttel átadtuk az iskolának, hogy modellként szolgáljanak az alkotásaikhoz. Bemutakozási lehetőséget is biztosítottunk, több időszaki képzőművészeti kiállítást nyitottunk a tanulók munkáiból. A Bakony természeti értékeit pedig szakköri foglalkozások keretében mutattuk be számukra. A 2012/2013-as tanév óta a gimnazisták és az ipari szakközépiskolások – bepillantást nyerve a múzeumi munkába – a kötelező közösségi szolgálatot az intézményünkben is teljesíthetik.

Mivel a múzeum szakemberei tanári végzettséggel is rendelkeztek, szükség esetén helyettesítéseket is elláttak a biológia és földrajz tárgyakból a város mindhárom oktatási intézményében. 2014 elején, a tantestületi üléseken ingyenes tárlatvezetést is felajánlottunk mindhárom helyi iskola diákjainak. Több csoport élt is a lehetőséggel. A munkanélküliek számára szervezett oktatás keretében a hátrányos helyzetű emberek is tárlatvezetéssel látogathatták meg a kiállítást. A múzeum baráti körével és az Együtt a Könyvtáért Alapítvánnyal közösen 2004-től természetismereti vetélkedőt szervezünk a térség felső tagozatos általános iskolás tanulói számára. Az utóbbi évek szintén rendszeres programja a Múzeumok Éjszakáján az általános iskolások számára hirdetett rajzverseny kiállításának megnyitása. Igény szerint a tananyaghoz kapcsolódó múzeumi órákat, a Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében gyűjteménylátogatásokat tartunk. Az általános iskola 6. osztályai számára az erdei iskolai foglalkozásokat is zömében a múzeumi szakemberek tartják. A természettudományos ismeretátadás részeként 2008-tól az intézményünk minősített erdei iskolát – Kankalin Erdei Iskola – is működtet. Ingyenes múzeumpedagógiai foglalkozásokat tartottunk a múzeum időszaki kiállításaihoz, a Herman Ottó Vándortanösvényhez és a „Sokszínű élővilág a Bakony fővárosában” című tárlatokhoz. 2015-ben a részleges napfogyatkozás, 2016-ban pedig a Merkúr Nap előtti átvonulása kapcsán szervezett csillagászati bemutatónkra az általános iskolából érkeztek folyamatosan csoportok, így követték nyomon ezt a természeti jelenséget.

Szakköreink, előadásaink, táboraink és vetélkedőink megvalósításával támogattuk az iskolai tehetséggondozást és felzárkóztatást. A Nemzeti Tehetség Programban Zirc környéke biodiverzitásának felfedezésében segítettük a III. Béla Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium, Technikum és Alapfokú Művészeti Iskola hallgatóit. A közös terepbejárások során a Pintér-hegy változatos élővilágát mutattuk be számukra, a választott témából a hallgatók posztereket készítettek, melyeket iskolájukban és a múzeumban is kiállítottak. Mindkét helyi középiskolában pályaorientációs előadásokat tartottunk a múzeumi szakmáról. Az „Ember a tájban, táj az emberben” c. pályázatunkban a Bakony sokszínű élővilágát mutattuk be különböző foglalkozások keretében. Ennek kapcsán a három helyi oktatási intézmény hallgatóinak foglalkozássorozatot, vetélkedőket és táborokat tartottunk 2018 és 2021 között, ezeket a programokat az 5 éves fenntartási időszakban is végezzük.

A múzeum által szervezett intenzív madárvédelmi tevékenység 1976 októberében vette kezdetét, „A Bakony madárvilágának szervezett védelme” című programmal, amely iskolákat és megyei intézményeket vont be a Bakony madárvilágának megóvása érdekében. A program egészen 1989-ig tartott, melynek folyamán 13 madárvédelmi rendezvényt tartottak (TÖLGYESI 1989). Az utóbbi években a Föld Napját a Városi Művelődési Központtal közösen szervezzük

meg, ennek keretében madárodúkat szereltünk össze az általános iskolás tanulókkal. Az elkészült odúkat a Madarak és Fák Napján az Arborétumban helyeztük ki a lelkes készítők és érdeklődők közreműködésével. A Magyar Természettudományi Múzeumhoz való csatlakozásunk óta az anyaintézményünk születésnapját minden évben helyi óvodások bevonásával, óvodapedagógiai foglalkozásokkal ünnepeljük.

A múzeumban szervezett időszaki kiállítások részben a helyi iskolák és alkotók (népi kismesterségek, fotókiállítások) bemutatkozására is lehetőséget adtak, részben pedig érdekes kiállításokat készítettünk távoli tájakról, trópusi rovarokról, egzotikus fossziliákról, vagy a bakonyi dínókról. A tárlatok másik része kifejezetten a városhoz és annak környezetéhez kapcsolódott, ilyen volt a Zirc várossá avatásának 30. évfordulójára készült „Érték és élmény” című tárlat, vagy a Pintér-hegy természeti értékeit bemutató fotókiállítás. A „Sokszínű élővilág a Bakony fővárosában” című vándorkiállításunk nem csak helyben, hanem más bakonyi településeken is hirdette Zirc város változatos természeti kincseit.

A város más múzeumaival is jó a kapcsolatunk, a Reguly Antal Múzeum és Népi Kézműves Alkotóházzal közösen indítottuk útjára 2019-ben a Zirci Zöld természetvédelmi önképzőkört (2022-től Bakonyi Zöldkör). A havi rendszerességű előadássorozat célja, hogy a közvetlen környezetünkben mutassuk meg, hogy mit tehetünk a környezetünk védelméért és a természeti értékek megőrzéséért.

A múzeum szakemberei a városban és közvetlen környezetében is végeztek kutatásokat, a Zirci Arborétum vizsgálata nyomán elért eredményeket külön kötetben, 1985-ben jelentették meg. 2005-ben pedig a Bakonyháza és Zirc közötti szélérőmű-park előzetes környezeti hatásvizsgálatának biológiai munkarészeit készítették el. Szintén a múzeum munkatársai vettek részt a 2000-ben a Zirc Város Környezeti Állapota című jelentés elkészítésében, melyben a környéken található természeti értékeket is megnevezik. 2014-ben a város megbízásából ismét megvizsgáltuk a Zirc környékén található területek természeti állapotát, megneveztük a védelemre és további kutatásra javasolt területeket. Ennek folyományaként bízta meg a város a múzeumot a Pintér-hegy természeti értékeinek feltárásával. A jelentés elkészült, ezt követően a városi önkormányzat helyi jelentőségű természetvédelmi területnek javasolta a Pintér-hegyet, ezért 2017-ben elkészítettük a kezelési terv dokumentációját is. 2017-től a Cuha-völgy természeti értékeit vizsgáljuk. 2022-ben a 82-es elkerülő út nyomvonalán, a készülő hatástanulmány részeként végeztünk kutatásokat a környező területeken.

A múzeum – hétfő kivételével – folyamatos nyitvatartásával és megújuló kiállításaival megbízható idegenforgalmi attrakciója lett a városnak. Ezen kívül rendszeres programjaival is felkeltette a városi polgárok és a turisták érdeklődését. Ezek részben a rendszeres időszaki kiállítások megnyitói, részben pedig a jeles napokhoz fűződő rendezvények voltak: előadások, túravezetések, csillagászati bemutatók, a múzeum tevékenységeinek bemutatói, Geotop Nap, Kutatók Éjszakája. Ezek sokszor más városi vagy megyei intézménnyel közös szervezésben történtek. Az oktatási intézmények mellett a városi művelődési központtal, a település további múzeumaival, kiállítóhelyeivel, a műemlékkönyvtárral, a Ciszterci Látogatóközponttal és számos civil egyesülettel együttműködve szervezzük programjainkat. Legjelentősebb támogatóink az 1987-ben alapított Bakonyi Természettudományi Múzeum Baráti Köre, amely 2011 óta közhasznú egyesületként működik és 2015-ben Herman Ottó szellemiségi díjat vehetett át. Az MTM által 2022-ben alapított „Pro Museo – A Magyar Természettudományi Múzeumért” díjat egyesületi kategóriában elsőként a múzeumbaráti kör nyerte (11. ábra). Az elismerést az intézmény érdekében, annak tevékenységével, szellemiségével kapcsolatos, az elmúlt két évben végzett kiemelkedő munkáért adományozták.

11. ábra: 2022-ben a „Pro Museo – A Magyar Természettudományi Múzeumért” díjat egyesületi kategóriában a Bakonyi Természettudományi Múzeum Baráti Köre érdemelte ki (fotó: Kutasi Csaba)

2006-ban az intézmény bekapcsolódott a Múzeumok Éjszakája, valamint a Múzeumok Őszi Fesztiváljának országos programsorozatába, egyúttal a zirci rendezvények szervezője is lett. A sokszínű, változatos kínálatot nyújtó rendezvény rendkívül kedvelté vált a zirciek és az idelátogató turisták körében. Lehetőségeink szerint a városi rendezvényeken is részt vettünk, így több alkalommal a Bakonyi Betyárnapokon, valamint a Zirci Buli rendezvényen, majd a Bakonyi Stelázi programsorozaton is bemutatkoztunk. Rendszeresen részt veszünk a Városi Gyermeknap programjaiban is. A múzeum 2009. évi közösségi tevékenységét a település a Zirc Város Elismerő Oklevelével ismerte el (**12. ábra**).

A múzeum a város egyik jelentős munkáltatója is lett, a kezdetben 5 teljes foglalkoztatottból az ezredfordulóra 19 főre duzzadt a múzeum létszáma, majd az utóbbi években 15 körül stabilizálódott. Ezen kívül a kiállításba megváltozott munkaképességű és közfoglalkoztatás keretében alkalmazott munkavállalókat tudtunk felvenni. A múzeumi munkák segítésére kulturális közfoglalkoztatottakat is alkalmaztunk. Amikor lehetőség volt a nyári időszakban, teremorként diákok is segítettek a munkát, újabban önkéntesek végzik ezt a tevékenységet. A középiskolákban a diákoknak előírt közösségi szolgálat letöltésének is színhelye a múzeum, ahol a gyűjteményi, könyvtári, múzeumpedagógiai feladatokba kapcsolódhatnak be, illetve a nagy tömegeket vonzó események (pl. Múzeumok Éjszakája) lebonyolításában is segítséget nyújtanak. Az időszaki kiállításaink megnyitóján rendszeresen szerepelnek zenei produkcióikkal a zeneiskola növendékei.

12. ábra: Zirc Város Elismerő Oklevelét a múzeum munkatársi közössége 2009-ben vehette át (fotó: Kutasi Csaba)

Összefoglalás

Hazánk egyetlen vidéki természettudományi múzeuma 1972-ben nyitotta meg kapuit Zircen, a Ciszterci Apátság épületében. A múzeum feladata a Bakony hegység természettudományos kutatása, a gyűjtött anyag őrzése, tudományos feldolgozása, bemutatása és az eredmények közzététele. Állandó kiállításait az eddig eltelt ötven év alatt mintegy 3 millió látogató kereste fel, természettudományos gyűjteményeiben fél millió rendszerezett tárgy található. Története során csaknem 100 időszaki kiállítást rendezett, vándorkiállításait 130 helyszínen mutatta be, az intézmény szakemberei több ezer ismeretterjesztő előadást tartottak. Tudományos eredményeit 38 múzeumi évkönyv, 560 megjelent szakmai publikáció, és mintegy 100 kutatási jelentés tartalmazza.

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm Túri Alexandrának és Rechner Szilviának, hogy a múzeumi irattárból kikeresték a szükséges dokumentumokat. Kasper Ágota nyugalmazott múzeumigazgatónak a dolgozat lektorálásáért tartozom köszönettel. Köszönet illeti a múzeum egykori és jelenlegi munkatársait, akiknek áldozatos tevékenysége nélkül a múzeum nem érhetne volna el szakmai sikereit.

Felhasznált irodalom

- FUTÓ, J. (1995): Rendszerváltás és következményei a Bakonyi Természettudományi Múzeumban. – Magyar Múzeumok **1**: 36-37.
- KATONA, L. T. & KESERŐ, I. (2015): 110 éves a Bakonyi Természettudományi Múzeum geológiai gyűjteménye (1905–2015). The geological collection of the Bakony Natural History Museum celebrates its 110th anniversary (1905–2015). – *Annales Musei historico-naturalis hungarici* **107**: 101-130.
- KUTASI, CS. (2007): 20 éves a Bakonyi Természettudományi Múzeum Baráti Köre. – *Folia Musei Historico-naturalis Bakonyiensis* **24**: 7-22.
- KUTASI, CS. (2012): 50 éves „A Bakony természeti képe” kutatóprogram. In: KATONA, L. T. & TÓTH, S. (szerk.): 50 éves A Bakony természeti képe kutatóprogram. – Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc 4-6. p.
- KUTASI, CS. (2018): A Bakonyi Természettudományi Múzeum dolgozóinak listája (1972-2018). – *Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis* **35**: 19-25.
- KUTASI, CS. (2021a): A Bakonyi Természettudományi Múzeum szakalkalmazotti állományának változása a kezdetektől napjainkig. – XXXVIII. Természettudományos Muzeológusok Találkozója, Budapest 2021.08.24-26. Program- és Absztraktfüzet 18 p.
- KUTASI, CS. (2021b): Természetvédelmi kutatások a Bakonyban. – Természet és Vadászat tudományos konferencia, 2021.09.7-8., Magyar Földrajzi Múzeum, Erd, pp. 16-18.
- KUTASI, CS. (szerk.) (2022): 60 éves „A Bakony természeti képe” kutatóprogram. – Bakonyi Természettudományi Múzeum Baráti Köre, Zirc, pp. 20.
- KUTASI, CS., KATONA, L. T., KOVÁCS, A., SINIGLA, M., SIPOS, E. & UJVÁRI, J. (2021): A múzeum kincsei. Az MTM Bakonyi Természettudományi Múzeumának gyűjteménybemutató kiadványa. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 28 pp.
- KUTASI, CS. & SINIGLA, M. (2019): Kiállítás Réde természeti értékeiről. – *Annales Musei historico-naturalis hungarici* **111**: 233-238.
- PAPP, J. (2013): A zirci Bakonyi Természettudományi Múzeum alapításának története (1962-1969) – *Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis* **30**: 13-24.
- PAPP, J. (2015): Zirci múzeumfejlesztési tervek – és ahogy megvalósultak (1960-2014) – *Folia musei historico-naturalis Bakonyiensis* **32**: 7-13.
- PAPP, J., TÓTH, S., KASPER, Á. & KUTASI, CS. (2013): A Bakonyi Természettudományi Múzeum története – *Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis* **30**: 25-46.
- RAINER, P. & KATONA, L. T. (2022): „...ismét keresztezték egymást leveleink” Id. Lóczy Lajos levelei Laczkó Dezsőhöz 1894–1920. – Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, p. 272.
- RÉZBÁNYAI, L. (1979): Lelőhelyadatok a zirci Bakonyi Természettudományi Múzeum nagylepkegyűjteményéből, 1969-ig – *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* **14**: 193-197.
- SINIGLA, M., KOVÁCS, A., KUTASI, CS. & SIPOS, E. (2021): A Magas-Bakony erdeinek rejtekében. Foglalkoztató füzet Zirc környékének élővilágáról – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 35 pp.
- SINIGLA, M. & KUTASI, CS. (2018): Kiállítás Ajka természeti környezetéről. – *Annales Musei historico-naturalis hungarici* **110**: 153-164.

- TÓTH, S. (1973): A negyedik Bakony-kutató ankét – A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei **12**: 13-42.
- TÓTH, S. (1982): Tízéves a Bakonyi Természettudományi Múzeum – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **1**: 15-24.
- TÓTH, S. (1982a): A Bakony természeti képe, VI. Beszámoló a Bakony természettudományi kutatásáról (1978-1980) – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **1**: 25-38.
- TÓTH, S. (1987): A Bakony természeti képe VII. Beszámoló a Bakony természettudományi kutatásáról 1981-1985. – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis (1985) **4**: 7-24.
- TÓTH, S. (1987a): Adatok a Bakony természeti képe" program negyedszázados történetéhez – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **6**: 7-28.
- TÓTH, S. (1991): A Bakony természeti képe VIII. Beszámoló a Bakony természettudományi kutatásáról 1986-1990. – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **10**: 11-25.
- TÓTH, S. (1992): Húsz éves a Bakonyi Természettudományi Múzeum. Adatok a Bakonyi Természettudományi Múzeum első két évtizedének történetéhez. – Folia Musei Historico-naturalis Bakonyiensis **11**: 7-20.
- TÖLGYESI, J. (1989): Madárvédelmi ankét Zircen. – Madártani Tájékoztató, Magyar Madártani Egyesület **3-4**: 17-19.

MELLÉKLET

Kiállítások és rendezvények

a Bakonyi Természettudományi Múzeumban

Állandó kiállítások:

- 1972.05.17. – **A Bakony.** Természetrajzi és néprajzi kiállítás az apátság 2. emeletén. A kiállítást megnyitotta: dr. Kaszab Zoltán a TTM főigazgatója.
1978. – „**A Bakony természeti képe**” természetrajzi kiállítás
1990. – „**A természet ékszerei – a Kárpát-medence ásványai**” kiállítás
- 1993.06.12. – **A Bakony gombáit és kisémlőseit** bemutató terem. A kiállítást megnyitotta dr. Matskási István.
- 1994.04.20. – **A Bakony növény és rovarvilága.** A kiállítást megnyitotta dr. Vásárhelyi Tamás.
- 2007.09.07. – **Jégkorszaki óriások a Bakony-hegységben c.** kiállítás (saroképület, könyvtár-terem)
- 2009.06.21. – **Dr. Bativai-Schüle Imre János trófeakiállítása** (saroképület, olvasóterem)
- 2010-től minden kiállítás a Ciszterci Apátság épületében látható

Időszaki kiállítások:

Rövidítések: TTM – Magyar Természettudományi Múzeum; MME – Magyar Madártani Egyesület

- 1977** – Természetvédelem a Bakonyban, 1977. szeptember
- 1978** – A Bakony tavaszi flórája – élőnövény bemutató
- 1979** – Ragadozómadarak (TTM)
- 1980** – Madárvédelem, 1980. augusztus (MME)
- 1981** – Egy csepp víz (TTM), 1981.04.02-30.
– Az ember származása (TTM), 1981.05.01-27.
– Gyógynövények (TTM), 1981.08.14-09.01.
– A magyar flóra képekben (TTM), 1981.09.03-06.
- 1982** – Kővé vált ősvilág (TTM), 1982.05.07-06.15.
– Rovarok a mezőgazdaságban (TTM), 1982.06.17-07.14.
– Darwinizmus és származástan (TTM), 1982.07.16-08.27.
– A kétéltűek és hüllők természetvédelme, 1982.10.01-12.31.
– Odúlakó madaraink (MME), 1982.10.30-11.25.
- 1983** – A Kétéltűek és hüllők természetvédelme, 1983. október
- 1984-1985** – A Kétéltűek és hüllők természetvédelme (a kiállítás előtti folyosón)
- 1997** – Természetet bemutató festménykiállítás az Altamira Egyesület képeiből 1997.07.15-08.30.
- 1999** – Csörgey Titusz emlékkiállítás
- 2004** – Ausztrália 2000 – Magyar Rovartani Expedíció (Galéria), 2004. április
– Szemere László emlékkiállítás, 2004. október-december
- 2005** – Válogatás Novák László természetfotós felvételeiből (Galéria), 2005. április
- 2006** – Válogatás Pál János rovarfestményeiből, 2006.05.19-08.17.
– Blaumann Ödön szarvasfotói, 2006.08.18-11.23.
– A csajági mamutleletek, 2006.11.24-30.

- Hüttler Béla emlékkiállítás, 2006.12.01-2007.04.05.
- 2007** – Szalonkavarázs. Válogatás a szalonkavadászatot megörökítő jeles képzőművészek, mint pl. Muray Róbert, alkotásaiból, 2007.04.06-06.22.
  - A természet világa. Seres Erzsébet porcelánfestő, Dedinszky Márta és Kovács Tibor festő, valamint Horváth János csontfaragó kiállítása, 2007.06.23 – 2008.06.20.
  - A csajági mamutleletek, 2007.09.07-2008.12.31. (saroképület előtere)
  - Lepke és porcelán, 2007.06.23. – Herend, Porcelánmúzeum, közös kiállítás
- 2008** – „Földi tünemény” – ifj. Vasuta Gábor amatőr természetfotós kiállítása, 2008.06.21–09.12.
  - Mátyás madara – a holló. (saroképület, kiürített könyvtár) 2008.06.21–11.01.
  - A Biblia és a természet – Ásványok, féldrágakövek, növények és állatok a Könyvek Könyvében, 2008.09.13–2009.04.02.
- 2009** – A természet csodái – Varga Ibolya porcelántervező és festő alkotásai. 2009.04.03–06.20.
  - Tűzvarázs – Palkovics Mónika tűzománc alkotásai. 2009. 06. 20–10.01.
  - Apró csodák – kiállítás H. dr. Harmat Beáta rovarfotóiból és Szurgyi Zsuzsanna kézműves tárgyaiból (szalma, csuhé, bőr). 2009.10.02–11.13.
  - Libalógia, avagy amit a libákról tudni lehet... – Márton napi kiállítás. 2009.11.14–12.01.
  - Egzotikus fossziliák (saroképület, kiürített könyvtár) 2009.10.30–12.31.
- 2010** – Apró csodák – kiállítás H. dr. Harmat Beáta rovarfotóiból és Szurgyi Zsuzsanna kézműves tárgyaiból (szalma, csuhé, bőr). 2010.01.02–06.15.
  - Hogyan fogjunk tüsköt, bogarat? – Így gyűjtünk mi... – 2010.06.19–11.13.
  - Tollas kosztosok – Téli madárvédelem, 2010.11.13–12.31.
- 2011** – Gyógynövények a magyar népi orvoslásban – dr. Babulka Péter fotókiállítása, 2011.04.15–06.15.
  - Fényképezőgéppel Rómer Flóris nyomában, a Bakonyban – Szabó Béla fotóművész kiállítása, 2011.06.18–11.04.
  - Az év rovára 2011-ben, a hétpettyes katicabogár. A kiállítás előtti folyosón, 2011.10.15–12.31.
  - Laczkó Dezső vándorkiállítás, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeummal közösen (saroképület), 2011.10.27–12.31.
  - A természet bővületében – Balter József festőművész kiállítása, 2011.11.12–2012.01.05.
- 2012** – Makrofotók a Bakonyból – kiállítás H. dr. Harmat Beáta muzeológus természetfotóiból, 2012.01.15–06.01.
  - Az év rovára 2012-ben az imádkozó sáska, az év növénye a tavaszi hérics – A kiállítás előtti folyosón 2012.06.16–12.31.
  - Középkor plakát (plakátterv a 40 éves múzeumról) és „Legkedvesebb múzeumi tárgyam” – Általános iskolai és óvodai rajzpályázat alkotásainak kiállítása (saroképület), 2012.06.16
  - 40 éves a Bakonyi Természettudományi Múzeum, 2012.06.16–2013.06.20.
- 2013** – Bakonyi tájakon – Szökrényes Anita fotókiállítása, 2013.06.22–10.02.
  - Rajzpályázatra beérkezett rajzok kiállítása – a Múzeumok Éjszakája témakörben általános iskolásoknak (saroképület), 2013.06.22.
  - A pulai alginit-konferenciához kapcsolódó kiállítás, 2013.11.16.
  - Öt évtized a természet szolgálatában – Herend, Porcelánmúzeum (100 m²-en), 2013.10.01–11.30.

- Tájak és csillagok színes világa – Ladányi Tamás asztrofotó kiállítása, 2013.10.04–2014.01.30.
- 2014** – Vizek és fények – fotókiállítás a Bakonyi Fotóklub alkotásaiból a Víz Világnapja alkalmából, 2014.02.21–05.20.
- Érték és élmény – A Bakony természeti kincsei Zircen – Kiállítás Zirc városát avatásának 30. évfordulójára, 2014.05.23–06.20.
- A Kárpát-medence denevérei – A Pannon Egyetem szervezésében az Erdélyi Napok keretében, Veszprém, 2014.04.03–05.
- Herman Ottó Vándortanósvény (emlékkiállítás) (saroképület), 2014.05.10–06.05.
- Természet és művészet – képzőművészeti kiállítás a helyi III. Béla Gimnázium és Művészeti Szakközép tanulóinak munkáiból, 2014.06.21–10.02.
- Rajz- és fotópályázat alkotásainak kiállítása, általános- és középiskolásoknak: Bakonyi növények, állatok, természetes élőhelyek természetfotó és rajzpályázat, 2014.06.21.
- A Bakony biodiverzitása, 2014.10.08–2015.04.07.
- 2015** – Ifjú természetfotósok, Kovács Bernadett és Gfeller Máté zirci középiskolások kiállítása, 2015.04.10–06.15.
- "Szóval, tettel", a 200 éve született Rómer Flóris munkássága, 2015.04.26–11.07.
- Takács-Szencz Livia: „Madaraim” és Takács Ferdinánd: „Ecsettel a barlangok világában” – bakonyi festőművészek kiállítása, 2015.06.20–11.05.
- 110 éves a geológiai gyűjtemény- vándorkiállítás (saroképület), 2015.06.20.
- "Otthonom a fa"(rajzpályázat) és "Fény-fa-erdő" (fotópályázat a fény éve jegyében) beérkezett képeiből nyílt kiállítás (saroképület), 2015.06.20.
- A Pannon-tó öröksége – a konferenciához kapcsolódó kiállítás, saját és társintézmények anyagaiból, 2015.11.07-16.
- A győri Rómer Flóris Múzeum vándorkiállítása, a Rómer Flóris Emlékév záró rendezvényeként (saroképület), 2015.11.17–12.22.
- Az év emlőse az ürge – Vincze Bálint fotókiállítása, 2015.11.16–2016.02.20.
- 2016** – A Pintér-hegy természeti értékei, fotókiállítás, 2016.02.25–04.20.
- "Nyitott szemmel" Dulai Dávid, természetvédelmi mérnök szakos hallgató természetfotó kiállítása, 2016. 04.22–06.20.
- „Felfedezők a Bakonyban” A bakonyi denevérkutatás képekben, Mészáros József Bakony-kutató tárlata, 2016.06.25–09.15.
- Kiállítás a rajz- és fotópályázatra beérkezett képekből „Bakonyi hangulatok – A Bakony védett növény-és állatfajai, természeti értékei” címmel, (saroképület), 2016. június 25.
- „A fények városa” fotókiállítás, Zirc város intézményeinek, üzleteinek kirakatában, a múzeumunkban „Apróságok a környék változatos élővilágából” (Horváthné dr. Harmat Beáta fotói), 2016.08.05-08.
- „Trópusi rovarász-expedíciók gyöngyszemei, Dr. Pintér Antal emlékkiállítás”, 2016.09.17–2017.01.31. Dr. Medvegy Mihály Bakony-kutató kiállítása dr. Pintér Antal sebész főorvos emlékére, a trópusi területek változatos rovarvilágáról.
- 2017** – "Sokszínű élővilág a Bakony fővárosában" című időszaki kiállítás Zirc környékének természeti értékeiből, 2017.02.01-28.
- A Víz Világnapja, kiállítás a III. Béla Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola tanulóinak munkáiból. A festők és grafikusok vizes alapú és/vagy víz tematikájú képekkel készültek, külön erre az alkalomra Marton Veronika tanárnő vezetésével nagyméretű térbeli infógrafikát készítettek., 2017.03.22–06.20.

- „Időutazás”, „Élet a dinók korában” című rajzpályázatra beérkezett képekből nyílt kiállítás, (saroképület), 2017.06.24.
- „Dinoszauruszok a Bakonyban” című időszaki kiállítás az iharkúti leletekből., 2017. 06.24–2018.01.31.
- 2018** – „Madárlesen” című fotókiállítás Hencz Péter természetfotós alkotásaiból (2018.02.22–06.20.)
  - Kolibri - A természet színes világa. A III. Béla Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola tanulóinak munkáiból, természeti képeket, állatokat ábrázoló festményekből és színes tűzzománcokból., 2018. 06.23–10.10.
  - „Sosem felejttem el...” – „Legérdekesebb élményem a természetben” című rajzpályázatra beérkezett képekből összeállított kiállítás (saroképület), 2018.06.23.
  - „Rajzolj és mesélj!” – Fejezetek a Zirci Arborétum lakóinak életéből - Képregény kiállítás. A fenti címmel hirdettünk pályázatot képregény készítésére. A feladat a zirci Ciszterci Arborétumban előforduló, tetszőlegesen kiválasztott élőlény egy napjának bemutatása volt. 2018.10.12–2019.03.17.
- 2019** – „Vizes élményeim”, a Zirci Benedek Elek Óvoda és Bölcsőde óvodásai által készített rajzkiállítás a Vizek Világnapjára, 2019.03.21–06.16.
  - „Bakonyi bükkösök élővilága” Rajzkiállítás és rövidfilm bemutató, 2019.06.22–09.01.
  - „Színek a természetben”, kiállítás Liptákné Honfi Krisztina pasztellfestő munkáiból., 2019.09.05-29.
  - „A nappali lepkek színompás világa”, Dietzel Gyula rovargyűjteményének kiállítása, 2019.10.10–2020.03.19.
- 2020** – „Fekete István állatai” rajzpályázat Fekete István születésének 120. évfordulója alkalmából, kiállítás óvodások és általános iskolások alkotásaiból., 2020.07.03–09.30.
  - „Kárpátok bércein – Rovarászat Erdélyben”, a trianoni békeszerződés évfordulójához kapcsolódó fotó és rovarkiállítás, 2020.10.16–2021.06.21.
- 2021** – Víz a természetben – zirci amatőr fotósok képeiből nyíló kiállítás (2021.03.18-), online
  - Szuperhősök a természet szolgálatában, időszaki képregény-kiállítás, 2021.06.26–10.14.
  - Boszorkányos természet és állati koponyabemutató, (saroképület), 2021.06.26.
  - Könnyű szárnyakon – Dr. Kartal Béla lepkegyűjteménye a természetvédelem tükrében, 2021.10.14–2022.01.17.
- 2022** – Cholnoky Jenő és a Balaton. A veszprémi Laczkó Dezső múzeummal és az érdi Földrajzi Múzeummal közös vándorkiállítás 2022.01.20–10.08.
  - „50 év a Bakony szívében”, a múzeum 50 évét bemutató kiállítás az Artento alapítvány kivitelezésében (20 m²-es új helyiségben), 2022.06.25–12.31.
  - „A Magas-Bakony élővilága”, Bombay Bálint festményei, 2022.10.13–12.31.

Vándorkiállítások

Természetvédelem a Bakonyban (28 db 90x90-es tabló 1 méter magas állványon, 1983-ban leselejtezve)

- 1977.12.01-15. – Úttörőváros, Zánka
- 1978. április – Bakonyi Múzeum, Veszprém
- 1978.05.10-06.30. – Természetudományi Múzeum, Budapest
- 1979.04.14-24. – „Ernst Thälmann” Megyei Úttörőház, Veszprém
- 1979. – Veszprém AGROKER, Budapest
- 1980. – AGROKER Mezőgazdasági Ellátó Vállalat, Veszprém

1980. – Bakony Fém-és Elektromoskészülék Művek, Veszprém
1980. – Magyar Ásványolaj-és Földgázkísérleti Intézet, Veszprém
1981.05.06-09. – Kossuth Lajos Általános Iskola, Ajka
1981.05.11-13. – Somlószló
1981.05.14-17. – Somlósárhely
1981.05.18-21. – JMK., Devecser
1981.05.21-23. – Klubkönyvtár, Kerta
1981.06.10-08.10. – Helytörténeti Múzeum, Pápa
1981.10.05-11. – Művelődési Ház, Nemesvámos
1981.10.12-18. – Művelődési Ház, Tótvázsony
1981.10.22-25. – Művelődési Ház, Veszprémfajszt
1981.10.26-11.01. – Művelődési Ház, Gyulafirátót
1981.11.02-08. – Hajmáskér
1981.11.09-15. – Sóly
1981.12.01-22. – Körzeti Művelődési Ház, Zánka
1982.01.04-14. – Művelődési Központ, Tóparti Ifjúsági Ház, Tapolca
1982.01.16-23. – Művelődési Ház, Monostorapáti
1982.01.23-30. – Klubkönyvtár, Taliándörögd
1982.02.01-18. – Révfülp
1982.02.19-03.06. – Művelődési Ház, Marcaltó
1982.03.07-15. – Általános Oktatási és Művelődési Központ, Mezőlak
1982.03.16-27. – Klubkönyvtár, Nyárad
1982.03.27-04.10. – Klubkönyvtár, Nemesszalók

„Kocsis Lajos geológiai gyűjteménye”

1984. – Kisfaludy Múzeum, Sümeg

„A kétéltűek és hüllők természetvédelme”

1981.03.12-21. – Bakony Művek, Veszprém
1981.10.26-11.01. – Művelődési Ház, Gyulafirátót
1981.11.02-08. – Sóly
1981.11.09-15. – Hajmáskér
1982.01.04-14. – Művelődési Ház, Tapolca
1982.01.16-23. – Művelődési Ház, Monostorapáti
1982.01.23-30. – Klubkönyvtár, Taliándörögd
1982.02.01-18. – Révfülp
1982.02.19-03.06. – Művelődési Ház, Marcaltó
1982.03.06-15. – Klubkönyvtár, Nemesgörzsöny
1982.03.16-27. – Általános Oktatási és Művelődési Központ, Mezőlak
1982.03.27-04.10. – Általános iskola, Kemenesszentpéter
1982.08.15-09.30. – Helytörténeti Múzeum, Pápa

„A Bakony ősmaradványai és ásványai”

1987.10.02-04. – I. Nemzetközi Ásványbörze, Siófok

Geológiai kiállítás

1991. – Március 15. úti Klubkönyvtár, Veszprém

„30 éves a Bakony-kutatás”

1992. – Helyőrségi Művelődési Otthon, Veszprém

„A Bakonyi Természettudományi Múzeum ősmaradványaiból”

1997. 04.18-25. – Báthory István Általános Iskola, Veszprém

„A múzeum kicsiben” – Bemutatkozik a Bakonyi Természettudományi Múzeum

1984.05.01. – Tapolca, Feszenkó parkerdő

1989. – Báthory István Általános Iskola, Veszprém

1990.04.23-30. – Seregélyes, Kalamár József Általános Iskola

1992 – Székesfehérvár

1992 – Pápa

2004. január – Reguly Antal Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola, Zirc

2004. március – Víz világnapja, Hévízi Illyés Gyula Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Hévíz

2004. április – Föld napi rendezvény, Séf Iskola, Veszprém

2004.05.01-02. – Múzeumok Majálisa, Városliget, Vajdahunyadvár, Budapest

2004.07.18. – Falunap, Bakonyszombathely

2004.07.30-31. – Betyárnapok, Zirc

2005.05.21-22. – Múzeumok Majálisa, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2006.05.20-21. – Múzeumok Majálisa, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2007.05.19-20. – Múzeumok Majálisa, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2007.09.20. – Autómentes nap, Veszprém

2008.05.17-18. – Múzeumok Majálisa, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2008.09.20-21. – Faünne, Bakonybél

2008.11.14. – XI. Bakonyi Turisztikai Konferencia, Zirc

2009.04.04. – Lovasi Falunapok, Lovas

2009.06.06. – Március 15. úti Klubkönyvtár, Veszprém

2009.05.16-17. – Múzeumok Majálisa, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2009.07.11. – Faünne, Bakonybél

2009.09.22. – Autómentes nap, Veszprém

2010.03.07. – Utazás kiállítás, Budapest

2010.04.17-18. – Utazás kiállítás, Veszprém,

2010. 05.15-16. – Múzeumok Majálisa, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2010. 07.03. – A Buli, Zirc

2010.07.17. – Faünne, Bakonybél

2010.09.22. – Autómentes nap, Veszprém

2010.09.30-10.02. – GeoExpo, Budapest

2011.03.06. – Utazás kiállítás, Budapest

2011.05.21-22. – Múzeumok Majálisa, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2011.07.16. – Faünne, Bakonybél

2010.09.10-12. – XII. Nemzetközi Gulyásfesztivál, Szolnok

2011.09.22. – Veszprémi Önkéntes Nap, Veszprém

2011. 10.08-09. – Állatünnep, Budapesti Állatkert, Budapest

2012.03.04. – Utazás kiállítás, Budapest

2013.04.11-12. – XII. Diákbiológus Napok, Bárdos László Gimnázium, Tatabánya
2013.07.13. – Faünnep Csoda-Fa-Falván, Bakonybél

Vörös vércse kutatási projekt

2003.09.30-10.03. ÖKOTECH Nemzetközi Környezetvédelmi és Kommunális Szakkiállítás,
Budapesti Vásárcsopont, Budapest

Válogatás a Bakonyi Természettudományi Múzeum rovargyűjteményéből

2003-2009. július-szeptember. – Vászolyi Nyár, Vászolyi rovarkiállítás egyik elemeként

Strandtörténeti kiállítás természeti egysége

2004-2012. június-augusztus. – Balatonfüred, Eszterházy-strand

„A múzeum kicsiben kicsiknek” – Bemutatkozik a Bakonyi Természettudományi Múzeum

2010.06.07. – Bóbita óvoda, Veszprém

2010.09.14. – Hársfa óvoda, Veszprém

„Egzotikus fossziliák” (földtörténeti időszakok, jellemző ősmaradványok)

2010.01.04-02.10. – Deák Ferenc Általános Iskola, Veszprém

2010.02.11-04.08. – Báthory István Általános Iskola, Veszprém,

2010.04.08-06.30. – Thury-vár, Várpalota

2010.07.01-08.02. – Pannónia Kulturális Központ, Balatonalmádi

2010.08.03-09.13. – Faluház, Bakonybél

2010.09.15-11.31. – Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága, Pécs

A Csatár-hegy élővilága (természeti értékei)

2010.04.27. – Polgármesteri Hivatal, Veszprém

2011.03.01-04.29. – VMK Március 15. úti Klubkönyvtár, Veszprém

2011.05.10-06.10. – Gyulafíratóti Művelődési Ház, Gyulafíratót

Vándorkiállítás Laczkó Dezső születésének 150. évfordulójára, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeummal közösen

2010.12.09-2011.10.22. – Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém

„40 éves a Bakonyi Természettudományi Múzeum”

2012.07.14. – Faünnep, Bakonybél

2012.05.19-20. – Múzeumok Majálisa, Budapest

„110 éves az MTM Bakonyi Természettudományi Múzeumának geológiai gyűjteménye”

2015. 10.29-2016.01.22. – Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém

2016. 01.22-02.10. – Deák Ferenc Általános Iskola, Veszprém

2016. 02.10-03.12. – Hangvilla Multifunkcionális Közösségi Tér, Veszprém

2016. 03.12-05.31. – Bodorka Balatoni Vízivilág Látogatóközpont, Balatonfüred

„A Bakony biodiverzitása” (A Bakony sokszínű élővilága a kutatások tükrében)

2015.04.16. – XIII. Diákbiológus és Környezetvédő Napok, Bárdos László Gimnázium,
Tatabánya

2016.09.09-12.10. – Balatoni Múzeum, Keszthely

„Apróságok a környék változatos élővilágából” (H. dr. Harmat Beáta fotóiból)
2015.10.14–2016.02.26. – Bánd, Művelődési ház

„Sokszínű élővilág a Bakony fővárosában” (Zirc környékének természeti értékei)

2017.03.02-31. – Fischer Mór Porcelánipari Szakiskola, Herend

2017.04.03-30. – Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém

2017.05.02-06.20. – Polgármesteri Hivatal, Zirc

2022.07.30. – Kulturális Stelázsi, Művelődési ház, Zirc

„Vándorméhész–Vándorkiállítás a méhekről” című vándorkiállítás a Reguly Antal Múzeum és Népművészeti Alkotóházzal közösen.

2017.06.24–09.30. – Reguly Antal Múzeum és Népművészeti Alkotóház, Zirc

2018.05.26–06.15. – Faluház, Csesznek

Állandó kiállítások építése külső helyszínen

1989. – Ajka, Városi Múzeum „Ember és környezete” c. kiállítás „Ajka természeti környezete” című egysége

2011.04.10. – Arácsi helytörténeti kiállítás: Schneider Ferenc Trófea- és ásványkiállítása az arácsi Postamúzeum épületében (Balatonfüred)

2017.11.23. – Ajka, Városi Múzeum „Ember és környezete” c. kiállítás „Ajka természeti környezete” című egysége, új kiállítás építése

2017.12.10. – „Réde természeti értékei” c. kiállítás a „Rédei 24 fenyő” vadászati és természetrajzi gyűjteményben

Konferenciák és anketók (1990-től a Bakonyi Természettudományi Múzeum Baráti Köre közös szervezésében):

1962.10.09. – I. Bakony-kutató anket (Bakonyi Múzeum szervezésében, Veszprém)

1963.10.18. – II. Bakony-kutató anket (Bakonyi Múzeum szervezésében, Veszprém)

1964.10.06. – III. Bakony-kutató anket (Bakonyi Múzeum szervezésében, Veszprém)

1972.10.26-27. – IV. Bakony-kutató anket

1974.10.22-23. – V. Bakony-kutató anket

1976.10.04. – I. Bakonyi madárvédelmi anket

1976.10.18. – VI. Bakony-kutató anket

1977.10.17. – II. Bakonyi madárvédelmi anket

1978.10.09. – VII. Bakony-kutató anket

1978.10.02. – III. Bakonyi madárvédelmi anket

1979.11.14. – IV. Bakonyi madárvédelmi anket

1980.10.25. – VIII. Bakony-kutató anket

1980.10.26. – V. Bakonyi madárvédelmi anket

1981.10.17. – VI. Bakonyi madárvédelmi anket

1982.05.08. – Zirc fennállásának 800 éves évfordulójának tiszteletére rendezett konferencia: „A Magas-Bakony kutatásának újabb eredményei”

1982.10.30. – VII. Madárvédelmi anket

1983.10.22. – VIII. Madárvédelmi anket

1984.11.17. – IX. Bakony-kutató anket

- 1984.10.20. – IX. Madárvédelmi ankét
 1985.10.19. – X. Madárvédelmi ankét
 1986.11.01. – XI. Madárvédelmi ankét
 1987.09.26-27. – X. Bakony-kutató ankét
 1987.10.24. – XII. Madárvédelmi ankét
 1989.10.24. – XIII. Madárvédelmi ankét
 1990.08.29-31. – Magyar Természettudományos Muzeológusok 8. Országos Találkozója
 1992.11.13-14. – XI. Bakony-kutató ankét
 1998.04.24-26. – XII. Bakony-kutató ankét
 2002.10.04-06. – Magyar Természettudományos Muzeológusok 20. Országos Találkozója
 2002.12.11. – XIII. Bakony-kutató ankét
 2011.11.07. – Laczkó Dezső tudományos emlékülés
 2012.10.13-14. – XIV. Bakony-kutató ankét
 2013.11.16. – Pulai krátertő élővilága - 40 éves az alginit kutatás (konferencia)
 2014.11.08. – A Bakony biodiverzitása (konferencia)
 2015.11.07. – Pannon-tó öröksége (konferencia)
 2016.11.19. – Klímaváltozás a múltban és a jelenben, konferencia a Pannon Egyetemen közös szervezésben, Veszprém
 2017.10.07-08. – XV. Bakony-kutató ankét
 2019.09.13-15. – XLIII. Magyar Malakológus Találkozó, konferencia a Magyar Malakológus Társasággal közös szervezésben, Zirc
 2022.09.06-09. – Magyar Természettudományos Muzeológusok 39. Országos Találkozója, a Magyar Természettudományi Múzeummal közös szervezésben, Budapest-Zirc
 2022.10.08-09. – XVI. Bakony-kutató ankét

Kutatók Éjszakája

- 2017.09.29. – Dr. Szél Győző entomológus, Magyar Természettudományi Múzeum (MTM), Állattár: Tündér változatok műhelye a világ. Látványos bemutatók és kísérletek a szerves és a szervetlen világ színeiből.
 2018.09.28. – Dr. Kustár Ágnes antropológus, MTM: Neves elődeink arrekonstruációi. Katona Lajos Tamás geológus, Keserü Ildikó geológus-technikus, MTM Bakonyi természettudományi Múzeuma: Műhelymunka a geológiai gyűjteményben – A begyűjtött anyagtól a raktározásig.
 2019.09.27. – Dr. Vörös Judit zoológus, MTM, Állattár: A változatosság gyönyörködtet: békák, góté, szalamandrák a világ minden tájáról. Az MTM Bakonyi Természettudományi Múzeumának kutatói beszélnek kutatási témáikról és egy-egy érdekes eredményről: Katona Lajos Tamás (geológia), Kovács Attila (gerinces zoológia), dr. Kutasi Csaba (entomológia).
 2020.11.27. (online) – Dr. Kutasi Csaba entomológus, MTM Bakonyi Természettudományi Múzeuma: Természetvédelmi kutatások az MTM Bakonyi Természettudományi Múzeumban.
 2021.09.24. – Katona Lajos Tamás geológus, MTM Bakonyi Természettudományi Múzeuma: Egy titkos uránkutató táró felfedezése Vászoly településen. Külső helyszínen tartva (Vászoly). Dr. Kutasi Csaba entomológus, MTM Bakonyi Természettudományi Múzeuma: Tárlatvezetés a Kárpát-medence ásványai c. állandó kiállításban.
 2022.09.30. – Dr. Kutasi Csaba entomológus, MTM Bakonyi Természettudományi Múzeuma: Az ízeltlábúak csodálatos világa. Trópusi ízeltlábúak bemutatója.

Zirci Zöld Természetvédelmi Önképzőkör (2022-től Bakonyi Zöldkör) programjai a
Reguly Antal Múzeum és Népi Kézműves Alkotóházzal közös szervezésben

- 2019.10.11. A „Holnap” című film vetítése
2019.10.25. Dr. Kutasi Csaba: "A rovarok védelmében" c. előadás
2019.11.08. Kovács Attila: „Madarak a kertben” c. előadás
2019.11.29. Dr. Gelencsér András: „Füstbe ment...” c. előadás a levegő minőségről
2019.12.13. Madárkalács készítés - workshop
2020.03.06. Kerekasztal beszélgetés a „Holnap” c. film kapcsán. Téma: Fenntartható mezőgazdaság – környezetkímélő gazdálkodás a kiskertben.
2020.09.25. Fodróczy Kármén: „Régi-új zöld alapanyag: a fűz vessző, és ami abból készül”. c. előadás
2020.11.06. Szuromi Orsolya és dr. Fetykó Kinga: „Megoldás-e a permakultúra? – betekintés a permakultúrárs szemléletmód világába egy írországi példa révén
2021.07.02. Ware Borbála: A biokertészkedés és biogazdálkodás fortélyai
2021.08.13. Filmvetítés – David Attenborough: Egy élet a bolygónkon c. dokumentumfilm közös megtekintése
2021.09.03. Látogatás a Zöldág Lovasudvarba (Olaszfalu)
2021.10.01. Harmóniában a természettel - Többszólamú Múzeum. Zirci Tücsökzenekar, Tarscsay Beáta tanárnő vezetésével, Zirci Zöld keretében Takács Ferenc gyógynövényszakértő előadása.
2021.11.19. Nagy Zoltán és Valler Péter: Hogyan fűtsünk fával gazdaságosan és környezettudatosan?
2022.02.18. Palotás Dóra (Bakonybéli Zöldport Környezetvédelmi Egyesület): Környezettudatos háztartásvezetés, zöldülő háztartás
2022. 03.11. Dr. Kutasi Csaba: Biodiverzitás – Az élővilág sokszínűsége c előadás
2022. 04.08-09. Kertbarátok Ünnepe
04.08. – Dr. Pottyondy Ákos: Ősi gyümölcsfajták napjainkban – avagy használd, mire az való c. előadás
04.09. 9:00 – Gazdag Zoltán kertész előadása: Növénybarát kert
04.09. 10:15 – Sinkovics Csenge madarász előadása: Zöldike Stand – természetvédelem a gyermekek nyelvén
04.09. 11:00-14:00 – Kézműves foglalkozások (Cz. Budai Katalin-bútorfestési technikák, Marton-Bóczy Boglárka-ültetésjelölő-kavicsfestés)
04.09. 11:00 – Rédei Kertmag Kft. bemutatkozó stand
04.09. 12:00 – Étkezés: tavaszi szendvicsskrémek
04.09. 13:00 – Czoma Nóra mesét mond
04.09. 13:45 – Tombola
2022.05.27. – Dr. Varga Anna előadása a fás legelők szerepéről
2022.06.03. – A Szápári Ökofarm és Biomalom meglátogatása
2022.08.05. – Filmvetítés: Mérgezett föld
2022.09.09. – Lányi András előadása a klímaváltozásról, moderátor: Sallee Barbara humán-ökológus